

INFORMACIJA

o pristupanju Ministarstva odbrane Memorandumu o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Estonije, Saveznog ministarstva odbrane SR Njemačke, Ministarstva odbrane Republike Italije, Ministarstva odbrane Republike Letonije, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministarstva odbrane Republike Slovačke, Ministarstva odbrane Kraljevine Španije, kao i Sjedišta Vrhovnog savezničkog komandanta za transformaciju o funkcionalnom odnosu u Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu i Drugom amandmanu na Memorandum o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Estonije, Saveznog ministarstva odbrane SR Njemačke, Ministarstva odbrane Republike Mađarske, Ministarstva odbrane Republike Italije, Ministarstva odbrane Republike Letonije, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministra odbrane Kraljevine Holandije, Ministra nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministarstva odbrane Republike Slovačke, Ministra odbrane Kraljevine Španije i Ministarstva odbrane Sjedinjenih Američkih Država u vezi sa osnivanjem, upravljanjem i radom NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu

Globalne prijetnje i izazovi sa kojima se Organizacija Sjevernoatlantskog ugovora (NATO) svakodnevno suočava odražavaju se na sajber prostor, zbog čega je sajber odbrana u Alijansi prepoznata kao jedan od elemenata kolektivne odbrane. Posljednjih godina, sajber napadi postali su dio hibridnog ratovanja i Alijansa sa posebnom pažnjom pristupa ovoj oblasti. Saveznice, svjesne rizika koje sa sobom nose sajber napadi, ulažu značajne napore kako bi odbranile sopstvene kapacitete od sve sofisticiranijih sajber prijetnji. Imajući u vidu značaj ove oblasti Ministarstvo odbrane je uvidjelo potrebu priključivanja NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu u Talinu, Republika Estonija (NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence - NATO CCD COE).

NATO Centar izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu osnovan je 14. maja 2008. godine, kada su Estonija, Njemačka, Italija, Litvanija, Letonija, Slovačka i Španija potpisale Memorandum o razumijevanju, a iste godine je akreditovan od strane Sjeverno-atlantskog savjeta (North Atlantic Council - NAC). Četiri glavna polja djelovanja ovog obrazovno-istraživačkog Centra su: tehnologije, strategije, operacije i pravo, a aktivnosti Centra se realizuju kroz multidisciplinarna primijenjena istraživanja, ekspertska savjetovanja, obuke i vježbe. Zadatak Centra je da ojača kapacitete za sajber odbranu, kako Alijanse, tako i NATO članica, a u cilju unaprjeđenja interoperabilnosti Alijanse na ovom planu. U zavisnosti od načina sudjelovanja, a u odnosu na stepen angažovanosti, države mogu doprinostiti NATO centrima izvrsnosti kao „okvirne nacije“ (Framework

Nations), „sponzorske nacije“ (Sponsoring Nations) i „nacije kontributori“ (Contributing Nations).

Potpisivanjem nota o pristupanju predmetnim memorandumima Ministarstvo odbrane se priključuje NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu u svojstvu „sponzorske nacije“, što će mu omogućiti da bude u toku sa najkompleksnijim savremenim sajber prijetnjama i odgovorima na njih. U tom cilju Ministarstvo odbrane planira da u toku 2019. godine izdvoji neophodna sredstva i uputi jednog sajber stručnjaka u ovaj Centar izvrsnosti. Upućivanje stručnjaka podrazumijeva da će država pošiljalac, u ovom slučaju Ministarstvo odbrane, snositi kompletne troškove za njegovo angažovanje, kao i godišnju finansijsku kontribuciju, a sredstva će biti planirana Budžetom za 2019. godinu. Kroz pridruživanje NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu, Ministarstvo odbrane će imati priliku da konkretno doprinese ispunjenju zadataka iz NATO agende, posebno u oblasti borbe protiv hibridnih prijetnji, ali i da unaprijedi kapacitete odgovora na sajber izazove.

U posljednjih nekoliko godina, a posebno neposredno prije nego što će postati NATO članica, Crna Gora je bila na meti brojnih sajber napada, zbog čega je morala razvijati sopstvene kapacitete sajber odbrane. Sada, kada smo postali punopravna članica NATO, može se očekivati da napadi na sajber prostor Crne Gore budu kompleksniji i imaju veće posljedice, zbog čega kontinuirano moramo razvijati kapacitete sajber odbrane.

Na osnovu navedenog, Ministarstvo odbrane predlaže Vladi Crne Gore da donese sljedeće

ZAKLJUČKE

1. Vlada je usvojila Informaciju o pristupanju Ministarstva odbrane Memorandumu o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Estonije, Saveznog ministarstva odbrane SR Njemačke, Ministarstva odbrane Republike Italije, Ministarstva odbrane Republike Letonije, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministarstva odbrane Republike Slovačke, Ministarstva odbrane Kraljevine Španije, kao i Sjedišta Vrhovnog savezničkog komandanta za transformaciju o funkcionalnom odnosu u Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu i Drugom amandmanu na Memorandum o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Estonije, Saveznog ministarstva odbrane SR Njemačke, Ministarstva odbrane Republike Mađarske, Ministarstva odbrane Republike Italije, Ministarstva odbrane Republike Letonije, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministra odbrane Kraljevine Holandije, Ministra nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministarstva odbrane Republike Slovačke, Ministra odbrane Kraljevine Španije i Ministarstva odbrane Sjedinjenih Američkih Država u vezi sa osnivanjem, upravljanjem i radom NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu.

2. Vlada je prihvatila Memorandum o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Estonije, Saveznog ministarstva odbrane SR Njemačke, Ministarstva odbrane Republike Italije, Ministarstva odbrane Republike Letonije, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministarstva odbrane Republike Slovačke, Ministarstva odbrane Kraljevine Španije, kao i Sjedišta Vrhovnog savezničkog komandanta za transformaciju o funkcionalnom odnosu u Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu i Drugi amandman na Memorandum o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Estonije, Saveznog ministarstva odbrane SR Njemačke, Ministarstva odbrane Republike Mađarske, Ministarstva odbrane Republike Italije, Ministarstva odbrane Republike Letonije, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministra odbrane Kraljevine Holandije, Ministra nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministarstva odbrane Republike Slovačke, Ministra odbrane Kraljevine Španije i Ministarstva odbrane Sjedinjenih Američkih Država u vezi sa osnivanjem, upravljanjem i radom NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu.

3. Ovlašćuje se ministar odbrane mr Predrag Bošković da potpiše Note o pristupanju Memorandumu o razumijevanju o funkcionalnom odnosu u Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu i Drugom amandmanu na Memorandum o razumijevanju u vezi sa osnivanjem, upravljanjem i radom NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu, iz tačke 2 Zaključaka.

NATO NEKLASIFIKOVANO

KOPIJA

MEMORANDUM O RAZUMIJEVANJU

IZMEĐU

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ESTONIJE,
SAVEZNOG MINISTARSTVA ODBRANE SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE,
MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ITALIJE,
MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE LETONIJE,
MINISTARSTVA NACIONALNE ODBRANE REPUBLIKE LITVANIJЕ,
MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE SLOVAČKE,
MINISTRA ODBRANE KRALJEVINE ŠPANIJE

KAO I

SJEDIŠTA VRHOVNOG SAVEZNIČKOG KOMANDANTA ZA TRANSFORMACIJU

O

FUNKCIONALNOM ODNOSU U
CENTRU IZVRSNOSTI ZA KOOPERATIVNU SAJBER ODBRANU

Ministarstvo odbrane Republike Estonije, Savezno ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke, Ministarstvo odbrane Republike Italije, Ministarstvo odbrane Republike Letonije, Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministarstvo odbrane Republike Slovačke, Ministarstvo odbrane Kraljevine Španije i Štab, Vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju,

u daljem tekstu „Učesnici”

U ŽELJI da dalje ojačaju saradnju u okviru Sjevernoatlantskog ugovora, potpisanog 4. aprila 1949. godine,

SMATRAJUĆI da u skladu sa dokumentom Vojnog komiteta (VK) br. 324/1 „Vojna komandna struktura NATO-a“ (Finalna) od 28. maja 2004. godine, i dokumentom VK br. 236-03 „Koncept VK za centre izvrsnosti“ od 4. decembra 2003. godine, mreža centara izvrsnosti treba da podrži aranžmane komande Organizacije Sjevernoatlantskog ugovora (NATO) u vidu pružanja mogućnosti unapređenja obrazovanja i obuke, poboljšanja interoperabilnosti i sposobnosti, asistiranja u razvoju doktrina i testiranja i potvrđivanja koncepata kroz eksperimente;

SMATRAJUĆI da vrhovni komandant Savezničke komande za transformaciju, u skladu sa dokumentom VK br. 58/3 „Opis poslova i zadataka vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju“ od 17. maja 2004. godine, ima sveukupnu odgovornost da koordiniše i angažuje centre izvrsnosti u okviru NATO-a;

KONSTATUJUĆI pismo komandanta Oružanih snaga Estonije upućeno Vrhovnom komandantu Savezničke komande za transformaciju od 22. marta 2006. godine, u kojem se nudi NATO Centar izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu kao NATO Centar izvrsnosti;

DALJE KONSTATUJUĆI pismo odgovora Vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju od 27. juna 2006. godine, u kojem Vrhovni komandant Savezničke komande za transformaciju cijeni ponudu NATO Centra izvrsnosti i njegov koncept kao obezbjeđivanje vitalne kontribucije za jačanje NATO sposobnosti u odbrani od sajber napada;

KONSTATUJUĆI da sponzorske nacije Memoranduma o razumijevanju (MoR) u vezi sa osnivanjem, upravljanjem i radom NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu od 14. maja 2008. godine osbosobljavaju NATO Centar izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu koji će biti dostupan za NATO;

KONSTATUJUĆI koncept NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu koji daje kontribuciju dodate vrijednosti transformacionim i operativnim naporima NATO-a protiv sajber napada;

IMAJUĆI U VIDU Sporazum između Strana iz Sjeverno-atlantskog ugovora u vezi sa statusom njihovih snaga od 19. juna 1951. godine, Protokol o statusu međunarodnih vojnih štabova koji su osnovani shodno Sjevernoatlantskom ugovoru (Pariški protokol) od 28. avgusta 1952. godine, Sporazum između država ugovornica Sjevernoatlantskog ugovora i drugih država učesnica Partnerstva za mir u vezi sa statusom svojih snaga od 19. juna 1995. godine, Dopunski protokol Sporazumu između država ugovornica Sjevernoatlantskog ugovora i ostalih država učesnica Partnerstva za mir o statusu njihovih snaga od 19. juna 1995. godine i uključujući Dodatni dopunski protokol Sporazumu između država ugovornica Sjevernoatlantskog ugovora i drugih država učesnica

Partnerstva za mir u vezi sa statusom svojih snaga od 19. decembra 1997. godine;

DALJE SMATRAJUĆI da je sa dokumentom VK br. 236-03, VK utvrdio da Sjevernoatlantski savjet može dodijeliti status međunarodne vojne organizacije Centru izvrsnosti u skladu sa Pariškim protokolom;

PREPOZNAJUĆI da je okvirna nacija, koja djeluje u ime sponzorskih nacija i u koordinaciji sa Štabom vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, podnijela prijavu za aktivaciju NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu kao međunarodne vojne organizacije shodno članu XIV Pariškog protokola;

i

U ŽELJI da utvrdi aranžmane za NATO Centar izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu koji je operativno orijentisan i fokusiran na transformaciju kako bi pružio podršku vrhovnom komandantu Savezničke komande za transformaciju u obavljanju misije transformacije —

postigli su sljedeće razumijevanje:

ODJELJAK I DEFINICIJE

1. Ukoliko ovim Memorandumom o razumijevanju (MoR) i rezultirajućim dokumentima nije drugačije određeno, primjenjivaće se „NATO glosar izrazi i definicije“ i „NATO glosar skraćenice korišćene u NATO dokumentima i publikacijama“.
2. U svrhe ovoga MoR i rezultirajućih dokumenata primjenjuju se sljedeće definicije:
 - a. Saveznička komanda za operacije – kako je navedeno u dokumentu VK br. 324/1, Vrhovna komande savezničkih snaga za Evropu (SHAPE), i druge organizacije koje su podređene vrhovnom komandantu Savezničke komande za Evropu.
 - b. Saveznička komanda za transformaciju - kako je navedeno u dokumentu VK br. 324/1, SHAPE-u, štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju i drugim organizacijama koje su podređene vrhovnom komandantu Savezničke komande za transformaciju.
 - c. Osnovne informacije – informacije koje nisu generisane u performansi ovog MoR.
 - d. Centar izvrsnosti – kako je definisano dokumentom VK br. 236-03, nacionalno ili multinacionalno sponzorisan centar koji podržava NATO akreditovan od strane Sjevernoatlantskog savjeta.
 - e. Kooperativna sajber odbrana – Saradnja i interoperabilnost u okviru NATO-a i njenih nacija i partnera vezano za postojeće i buduće standarde odbrane komunikaciono-informacionih sistema, sposobnosti i tehnologije, koji uključuju

saradnju između nacija i organizacija kroz zajedničko korišćenje informacija i razvojnih postignuća koji se odnose na sajber odbranu.

- f. NATO Centar izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu (u daljem tekstu: Centar) - Centar izvrsnosti koji nude sponzorske nacije kao NATO Centar izvrsnosti koji pruža tematska stručna znanja na polju sajber odbrane.
- g. Program rada Centra - Dokument kojim se utvrđuju aktivnosti Centra tokom kalendarske godine i uključuju njegove aktivnosti s dugoročnom perspektivom.
- h. Upravljački komitet Centra – Komitet koji su sponzorske nacije osnovale kao glavno tijelo za davanje smjernica, nadzor i donošenje odluka o svim pitanjima koja se tiču administracije, politika i rada Centra.
- i. Mreža centara izvrsnosti – Mreža svih Centara izvrsnosti koji podržavaju aranžmane NATO komande koju koordiniše Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju.
- j. Sajber odbrana - Kako je definisano u „NATO politici o sajber odbrani“, sada dokument „C-M(2007)0120“, od 20. decembra 2007. godine, je primjena mjera bezbjednosti za zaštitu komponenti KIS infrastrukture od sajber napada.
- k. Direktor Centra - Lice koje rukovodi Centrom i odgovorno je Upravljačkom komitetu Centra za izvršenje misije, zadataka i rad kao i administraciju Centra.
- l. Novostečene informacije - Informacije koje su generisane u performansi ovog MoR.
- m. Okvirna nacija - Ministarstvo odbrane Republike Estonije kao nacija koja osigurava inicijalnu infrastrukturu, opremu, pomoćni personal, administrativnu podršku i podršku države domaćina za Centar.
- n. Štab, vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju – Kako je definisano u dokumentu VK br. 324/1, Štab Savezničke komande za transformaciju.
- o. Informacije - Bilo koje informacije, bez obzira na vrstu ili oblik, uključujući i one naučno ili tehničke prirode, uključujući i fotografije, privremene i završne izvještaje, priručnike, podatke o prijetnjama, eksperimentalne podatke, test, projektne podatke, specifikacije, o postupcima, tehnici pronalazaka, crteža, softvera i izvorni kod, tehničke radove, zvučne snimke, slikovne prezentacije i druge grafičke prezentacije, bilo u magnetnoj traci, računarskoj memoriji ili bilo kojoj drugoj formi i bez obzira da li su predmet autorskih prava, патената ili druga pravna zaštita ili ne.
- p. Vojni komitet (VK) - Komitet NATO-a koji pruža vojne savjete Sjevernoatlantski savjetu.
- q. Sjevernoatlantski savjet – Savjet koji je uspostavljen u skladu s članom 9 Sjevernoatlantskog ugovora.
- r. Aranžmani NATO komande - aranžmani i entiteti koji podržavaju NATO komandnu strukturu kao što je definisano u dokumentu VK br. 324/1.
- s. NATO komandna struktura - NATO vojna organizacija, kako je definisano u dokumentu VK br. 324/1.
- t. Drugi korisnici - Bilo koja nacija, organizacija ili agencija koja koristi usluge i proizvode Centra, osim sponzorske nacije ili NATO.
- u. Sponzorska nacija - Učesnici MoR o radu Centra.
- v. Vrhovni komandant Savezničke komande za Evropu – Kako je definisano u dokumentu VK br. 324/1, je komandant Savezničke komande za operacije.

- w. Vrhovni komandant Savezničke komande za transformaciju - Kako je definisano u dokumentu VK br. 324/1, je komandant Savezničke komande za transformaciju.
- x. Tehnički aranžmani – Rezultirajući aranžmani zaključeni između Učesnika koji pružaju dodatne informacije za sprovođenje ovog MoR.

ODJELJAK II SVRHA

Svrha ovog MoR je uspostavljanje funkcionalnog odnosa između sponzorskih nacija i Štaba vrhovnog komandanta savezničke komande za transformaciju u vezi sa Centrom izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu kao NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu.

ODJELJAK III MISIJA CENTRA

Misija Centra je jačanje sposobnosti kooperativne sajber odbrane NATO u cilju podrške vojnoj transformaciji NATO, sponzorskim nacijama i drugim korisnicima, čime se poboljšava interoperabilnost Alijanse u oblasti kooperativne sajber odbrane.

ODJELJAK IV OPŠTE RAZUMIJEVANJE

1. Centar će osigurati prvi prioritet u radu koji će odgovoriti na zahtjeve Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju u ime entiteta NATO. Međutim, podrška Centra će i dalje biti predmet odobrenja i dodjele resursa od strane Upravljačkog komiteta Centra.
2. Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju kao NATO određeni entitet za koordinaciju akreditovanih NATO centara izvrsnosti i Mreže centara izvrsnosti i dostavlja sve zahtjeve od NATO entiteta Centru i nadgleda njihovo izvršenje.
3. Centar će biti dio šireg okvira za podršku aranžmanima NATO komande. Centar neće biti dio NATO komandne strukture, niti ovaj MoR predstavlja komandni odnos između vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju i Centra.
4. Pod koordinacijom Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, Centar će uspostaviti odgovarajuće odnose sa Savezničkom komandom za operacije, Savezničkom komandom za transformaciju i drugim NATO entitetima.
5. Centar će se pridržavati svih propisa i standarda NATO-a koji su odgovarajući za funkcionisanje Centra i naročito utvrđenih smjernica i direktiva Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju koje omogućavaju ukupnu efikasnost i efektivnost Mreže centara izvrsnosti.
6. Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju ocjenjuje Centar prema kriterijumima koji su navedeni u IMSM-0416-04 od 11. juna 2004. godine. Akreditacija podliježe odobrenju VK i konačnom odobrenju Centra od strane Sjevernoatlantskog savjeta. Nakon akreditacije, Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju periodično vrši uvid u rad (skrining) Centra kako bi se osiguralo da nastavi sa ispunjavanjem kriterijuma. Ako Centar ne ispunjava

odgovarajuće kriterijume, Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju će preporučiti neophodne korake koje treba preduzeti kako bi se zadovoljili kriterijumi akreditacije. Dalje neispunjavanje kriterijuma akreditacije može dovesti do gubitka akreditacije kao centra izvrsnosti.

7. Učesnici mogu zaključiti rezultirajuće tehničke aranžmane.

ODJELJAK V ODGOVORNOSTI CENTRA

1. Direktor će biti glavni savjetnik Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju za kooperativnu sajber odbranu.
2. Glavni zadaci Centra će biti:
 - a. Razvoj doktrine i koncepta;
 - b. Svjesnost i obuka;
 - c. Istraživanje i razvoj;
 - d. Analiza i naučene lekcije;
 - e. Konsultacije.
3. Centar će podržati napore modeliranja i simulacije tematskim stručnim znanjem o kooperativnoj sajber odbrani.

ODJELJAK VI ODGOVORNOSTI ŠTABA VRHOVNOG KOMANDANTA SAVEZNIČKE KOMANDE ZA TRANSFORMACIJU

U cilju podrške performansi Centra kao NATO centra izvrsnosti, Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju će:

- a. Podsticati optimalan razvoj i iskorištavanje kapaciteta Centra u cilju unapređenja transformacionih ciljeva NATO-a unutar Mreže centara izvrsnosti;
- b. Obezbijediti odgovarajuće smjernice kako bi Centar mogao efikasno sprovesti svoju misiju u podršci transformaciji NATO-a;
- c. Što se tiče postupka akreditacije obezbijeđenog putem IMSM-0416-04, uspostaviti posebni paket za akreditaciju za Centar, savjetovati Centar o pitanjima koja su relevantna za akreditaciju, sprovesti početnu ocjenu akreditacije, a nakon toga periodično vršiti uvid u rad Centra radi potvrđivanja da Centar ispunjava utvrđene kriterijume kako bi održao akreditaciju; i
- d. Nakon uspješnog završetka ocjene akreditacije, podržati zahtjev sponzorskih nacija za aktiviranje Centra kao međunarodne vojne organizacije shodno članu XIV Pariškog protokola.

ODJELJAK VII KOORDINACIJA

1. Upravljački komitet Centra će odlučiti o godišnjem Programu rada Centra, koji će utvrditi usluge i proizvode koje će Centar pružati svim svojim korisnicima. U svrhu utvrđivanja Programa rada Centra, Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju će dostaviti koordinisane i prioritetne zahtjeve za pružanjem usluga i proizvoda za sve NATO entitete direktoru najkasnije do 31. marta u godini koja prethodi predmetnom Programu rada Centra.
2. Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju će prisustvovati, a drugi NATO entiteti mogu biti pozvani da učestvuju bez prava glasa, relevantnim sastancima Upravljačkog komiteta Centra da savjetuju Upravljački komitet Centra o NATO zahtjevima i prioritetima.
3. Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju će proslijediti moguće zahtjeve u toku godine direktoru na odgovarajuće razmatranje.
4. Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju i direktor će, na kontinuiranoj osnovi, koordinisati izvršenje Programa rada Centra, uključujući i mogući uticaj dodatnih zahtjeva u toku godine sponzorskih nacija i drugih korisnika. Direktor dostavlja Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju kvartalne izveštaje kako bi se olakšala ova koordinacija.

ODJELJAK VIII PRAVNA RAZMATRANJA

1. Odredbe ovog MoR nisu namijenjene sukobu s zakonima koji su na snazi u sponzorskim nacijama ili bilo kojim međunarodnim pravom koje se može primjenjivati. U slučaju takvog sukoba, nacionalno ili međunarodno pravo će imati prednost. Učesnik će informisati druge Učesnike u slučaju takvog sukoba.
2. Što se tiče proizvoda koje generiše Centar na zahtjev Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, sponzorske nacije će osigurati – predmet je ograničenja koje je nametnuo vlasnik informacija - da će Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju - u korist Alijanse i u okviru svoje misije da transformiše NATO - dobiti:
 - a. Pravo korišćenja i distribucije svih Novostečenih informacija;
 - b. Pravo korišćenja i distribucije svih Osnovnih informacija potrebnih za adekvatno korišćenje proizvoda;
 - c. Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, u principu, neće plaćati za bilo koju upotrebu ili distribuciju informacije bilo koje vrste, niti će on prihodovati od bilo koje distribucije. Dalje pojedinosti i posebni zahtjevi ili ograničenja mogu se utvrditi tehničkim aranžmanima.

ODJELJAK IX FINANSIJSKI ASPEKTI

1. U mjeri u kojoj je dopušteno međunarodnim i nacionalnim zakonima i propisima, sponzorske nacije neće nametati poreze, takse ili slične naknade za službene aktivnosti Centra za NATO.
2. U skladu sa MoR o radu Centra, sponzorske nacije će snositi sve finansijske odgovornosti koje proizilaze iz rada Centra.
3. Uopšteno, usluge i proizvodi iz Programa rada Centra pruženi entitetima NATO zahtjev Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju biće besplatni. Izuzeci, dodatne pojedinosti i posebni zahtjevi ili ograničenja mogu se utvrditi tehničkim aranžmanima.
4. Što se tiče kurseva koji su obezbijedjeni od strane ili preko Centra, pojedinačni kursevi mogu se naplaćivati, pod uslovom da su utvrđeni u skladu sa principima Sporazuma o standardizaciji br. 6002.

ODJELJAK X BEZBJEDNOST I POVJERLJIVOST

1. Klasifikovani podaci kojima se rukuje, i koji se generišu, prenose ili razmjenjuju kao rezultat izvršenja ovog MoR-a, će se tretirati u skladu sa CM(2002)49 „Bezbjednost u okviru Organizacije sjevernoatlantskog ugovora“ od 17. juna 2002. godine u odnosnom autorizovanom izdanju, uključujući sve njegove dodatke i izmjene i dopune i postojeće sporazume i aranžmane o bezbjednosti.
2. Ni Centar ni sponzorske nacije ili njihovi predstavnici neće direktno ili indirektno napraviti bilo koji komentar, izjavu ili e-komunikaciju u vezi sa detaljima rada ili usluga i proizvoda koji se pružaju NATO entitetima ili aranžmanima sa Štabom vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, bez prethodne koordinacije sa Štabom vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, osim ako je to neophodno za izvršenje projekta ili je zahtijevano zakonom.

ODJELJAK XI RJEŠAVANJE SPOROVA

Bilo koji spor u vezi sa tumačenjem ili primjenom ovog MoR može biti riješen samo putem konsultacija između predmetnih Učesnika i neće biti upućen na bilo koji nacionalni ili međunarodni sud, ili bilo kojoj trećoj strani za rješavanje.

ODJELJAK XII AMANDMAN

Ovaj MoR može se izmijeniti i dopuniti samo uz pismenu saglasnost svih Učesnika.

ODJELJAK XIII DODATNO UČESTVOVANJE

Dodavanje bilo kojeg novog Učesnika ovom MoR vrši se pomoću Note o pridruživanju koju će novi Učesnik i tekući Učesnici potpisati i koja stupa na snagu danom potpisa posljednjeg potpisnika.

ODJELJAK VIII PRAVNA RAZMATRANJA

1. Ovaj MoR će stupiti na snagu danom potpisa posljednjeg potpisnika.
2. Ovaj MoR raskida se pisanom odlukom svih Učesnika i to ako je akreditacija Centra opozvana, ako se Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju povuče iz ovog MoR ili ako je raskinut MoR o radu Centra.
3. Bilo koji Učesnik može se povući iz ovog MoR nakon prezentovanja dvanaestomjesečnog pisanog obavještenja Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, koji će o istom odmah obavijestiti ostale Učesnike. Povlačenje sponzorske nacije ili iz MoR o radu Centra ili ovog MoR imaće korespondirajući efekat na njegovo učešće u drugom MoR.
4. Bez obzira na raskid ovog MoR, relevantne finansijske i bezbjednosne odredbe u ovom MoR i dalje će ostati na snazi, prema potrebi.
5. U slučaju raskida ovog MoR, svi njegovi rezultirajući tehnički aranžmani takođe se raskidaju.
6. Ovaj MoR upućuje na „MoR o funkcionalnom odnosu u Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu“.
7. Jedan originalni primjerak ovog MoR je potpisan na engleskom jeziku. Originalni primjerak ovog MoR čuva se u Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, koji će dostaviti ovjerene kopije sponzorskim nacijama.

GORE NAVEDENO PREDSTAVLJA RAZUMIJEVANJE POSTIGNUTO MEĐU UČESNICIMA.

Za Ministarstvo odbrane Republike Estonije

Potpis

General pukovnik Ants LAANEOTS, EST A

Ime

Načelnik Odbrambenih snaga Estonije

Postavljenje

U Briselu, 14. maja 2008. godine

Mjesto i Datum

Za Savezno ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke

Potpis

General Wolfgang SCHNEIDERHAN, DEU A
Ime

Načelnik Odbrane

Postavljenje

U Briselu, 14. maja 2008. godine

Mjesto i Datum

Za Ministarstvo odbrane Republike Italije

Potpis

General Vincenzo CAMPORINI, ITA AF
Ime

Načelnik Generalštaba
Postavljenje

U Briselu, 14. maja 2008. godine
Mjesto i Datum

Za Ministarstvo odbrane Republike Letonije

Potpis

General major Juris MAKLAKOVS, LVA F
Ime

Komandant Nacionalnih oružanih snaga Letonije
Postavljenje

U Briselu, 14. maja 2008. godine
Mjesto i Datum

Za Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije

Potpis

General pukovnik Valdas TUTKUS, LTU F
Ime

Načelnik odbrane Oružanih snaga Litvanije
Postavljenje

U Briselu, 14. maja 2008. godine
Mjesto i Datum

Za Ministarstvo odbrane Republike Slovačke

Potpis

General Lubomir BULIK, SVK A

Ime

Načelnik Odbrane Oružanih snaga Slovačke

Postavljenje

U Briselu, 14. maja 2008. godine

Mjesto i Datum

Za Ministra odbrane Kraljevine Španije

Potpis

General Félix SANZ ROLDÁN, ESP A

Ime

Načelnik štaba odbrane

Postavljenje

U Briselu, 14. maja 2008. godine

Mjesto i Datum

Štab, Vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju

Potpis

General James N. MATTIS, USMC

Ime

Vrhovni komandant Savezničke komande za transformaciju

Postavljenje

U Briselu, 14. maja 2008. godine

Mjesto i Datum

NOTA O PRISTUPANJU

MINISTARSTVA ODBRANE CRNE GORE

MEMORANDUMU O RAZUMIJEVANJU

IZMEĐU

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ESTONIJE,

MINISTRA ODBRANE KRALJEVINE BELGIJE,

NACIONALNE AGENCIJE ZA KIBERNETSKU I INFORMACIONU BEZBJEDNOST REPUBLIKE
ČEŠKE,

MINISTRA ODBRANE REPUBLIKE FRANCUSKE,

SAVEZNOG MINISTARSTVA ODBRANE SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE,

MINISTARSTVA NACIONALNE ODBRANE REPUBLIKE GRČKE,

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE MAĐARSKE,

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ITALIJE,

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE LETONIJE,

MINISTARSTVA NACIONALNE ODBRANE REPUBLIKE LITVANIJ, E,

MINISTRA ODBRANE KRALJEVINE HOLANDIJE,

MINISTRA NACIONALNE ODBRANE REPUBLIKE POLJSKE,

MINISTRA NACIONALNE ODBRANE PORTUGALIJE,

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE SLOVAČKE,

MINISTRA ODBRANE KRALJEVINE ŠPANIJ, E,

GENERALŠTABA REPUBLIKE TURSKE,

MINISTARSTVA ODBRANE UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

I

MINISTARSTVA ODBRANE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

KAO I

SJEDIŠTA VRHOVNOG SAVEZNIČKOG KOMANDANTA ZA TRANSFORMACIJU

O
FUNKCIONALNOM ODNOSU U
NATO CENTRU IZVRSNOSTI ZA KOOPERATIVNU SAJBER ODBRANU

Ministarstvo odbrane Crne Gore,

ODLUČIVŠI da proširi svoje učešće u sveukupnim naporima NATO transformacije sajber odbrane

i

U ŽELJI da se pridruži NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu, koji je lociran u Talinu, Estonija, kao sponzorska nacija kako je utvrđeno u Noti o pridruživanju MoR o NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu

BIRA da učestvuje u Memorandumu o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Estonije, Ministra odbrane Kraljevine Belgije, Nacionalne agencije za kibernetiku i informacionu bezbjednost Republike Češke (ranije zastupan od strane Nacionalnog autoriteta za bezbjednost), Ministra odbrane Republike Francuske, Saveznog Ministarstva odbrane Savezne republike Njemačke, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Grčke, Ministarstva odbrane Republike Mađarske, Ministarstva odbrane Republike Italije, Ministarstva odbrane Republike Letonije, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministra odbrane Kraljevine Holandije, Ministra nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministra nacionalne odbrane Portugalijske, Ministarstva odbrane Republike Slovačke, Ministra odbrane Kraljevine Španije, Generalštaba Republike Turske, Ministarstva odbrane Ujedinjenog kraljevstva i Ministarstva odbrane Sjedinjenih Američkih Država kao i Štaba, Vrhovnog komandanta savezničke komande za transformaciju o funkcionalnom odnosu u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu (MoR o funkcionalnom odnosu u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu), koji je stupio na snagu 14. maja 2008. godine.

U Norfolk-u, _____ 2018

Ministarstvo odbrane Republike Estonije, Ministar odbrane Kraljevine Belgije, Nacionalna agencija za kibernetiku i informacionu bezbjednost Republike Češke (ranije zastupan od strane Nacionalnog autoriteta za bezbjednost), Ministar odbrane Republike Francuske, Savezno Ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke, Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Grčke, Ministarstvo odbrane Republike Mađarske, Ministarstvo odbrane Republike Italije, Ministarstvo odbrane Republike Letonije, Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministar odbrane Kraljevine Holandije, Ministar nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministar nacionalne odbrane Portugalije, Ministarstvo odbrane Republike Slovačke, Ministar odbrane Kraljevine Španije, Generalštab Republike Turske, Ministarstvo odbrane Ujedinjenog kraljevstva i Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država kao i Štab, Vrhovnog komandanta savezničke komande za transformaciju, kao Učesnici u MoR o funkcionalnom odnosu u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu,

POTVRĐUJU njihovu želju da im se Ministarstvo odbrane Crne Gore pridruži kao Učesnik u MoR o funkcionalnom odnosu u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu pod uslovima navedenim u ovoj Noti o pridruživanju.

Ni ova Nota o pridruživanju ni MoR o funkcionalnom odnosu u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu ne predstavljaju međunarodni sporazum za, ili nameće bilo koje obavezujuće obaveze na, Učesnike.

Ova Nota o pridruživanju postaje djelotvorna na dan stavljanja poslednjeg potpisa ili na dan stavljanja poslednjeg potpisa na korespondirajuću Notu o pridruživanju MoR o funkcionalnom odnosu u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu, u zavisnosti od toga što nastupi kasnije.

Potpisano u jednom originalnom primjerku na francuskom i engleskom jeziku, pri čemu je svaka verzija jednako važeća, a za koju je Štab Vrhovnog komandanta savezničke komande za transformaciju zadužen da dostavi ovjerene kopije svim drugim Učesnicima.

Za Ministarstvo odbrane Republike Estonije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra odbrane Kraljevine Belgije

Norfolk, _____ 2018

Za Nacionalnu agenciju za kibernetiku i informacionu bezbjednost Republike Češke

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra odbrane Republike Francuske

Norfolk, _____ 2018

Za Savezno Ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Grčke

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo odbrane Republike Mađarske

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo odbrane Republike Italije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo odbrane Republike Letonije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra odbrane Kraljevine Holandije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra nacionalne odbrane Republike Poljske

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra nacionalne odbrane Portugaliје

Norfolk, _____ 2018

Za Ministerstvo odbrane Republiky Slovenska

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra odbrane Kraljevine Španije

Norfolk, _____ 2018

Za Generalštab Republike Turske

Norfolk,

2018

Za Ministarstvo odbrane Ujedinjenog kraljevstva

Norfolk,

2018

Za Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država

Norfolk, _____ 2018

Za Štab, Vrhovnog komandanta savezničke komande za transformaciju,

Norfolk, _____ 2018

NATO UNCLASSIFIED
COPY

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

AMONG

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF ESTONIA,
THE FEDERAL MINISTRY OF DEFENCE OF THE FEDERAL REPUBLIC OF
GERMANY,
THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE ITALIAN REPUBLIC,
THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF LATVIA,
THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA,
THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE SLOVAK REPUBLIC,
THE MINISTER OF DEFENCE OF THE KINGDOM OF SPAIN

AS WELL AS

HEADQUARTERS, SUPREME ALLIED COMMANDER TRANSFORMATION

CONCERNING

THE FUNCTIONAL RELATIONSHIP REGARDING
THE
COOPERATIVE CYBER DEFENCE CENTRE OF EXCELLENCE

NATO UNCLASSIFIED
COPY

INTRODUCTION

The Ministry of Defence of the Republic of Estonia, the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany, the Ministry of Defence of the Italian Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Latvia, the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, the Ministry of Defence of the Slovak Republic, the Minister of Defence of the Kingdom of Spain and Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation (HQ SACT),

hereinafter referred to as the "Participants" -

DESIRING to further enhance their co-operation in the framework of the North Atlantic Treaty, signed on 4 April 1949;

CONSIDERING that in accordance with MC 324/1 "NATO Military Command Structure" (Final), dated 28 May 2004, and MCM-236-03 "MC Concept for Centres of Excellence", dated 04 December 2003, the North Atlantic Treaty Organization (NATO) Command Arrangements (NCA) are to be supported by a network of Centres of Excellence (COEs) which provide opportunities to enhance education and training, to improve interoperability and capabilities, to assist in doctrine development and to test and validate concepts through experimentation;

CONSIDERING that the Supreme Allied Commander Transformation (SACT), in accordance with MC 58/3 "Terms of Reference for the Supreme Allied Commander Transformation", dated 17 May 2004, has the overall responsibility for the co-ordination and employment of COEs within NATO;

NOTING the letter by the Commander of the Estonian Defence Forces to SACT, dated 22 March 2006, offering the Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCD COE) as a COE to NATO;

NOTING further the response letter by SACT, dated 27 June 2006, by which SACT appreciates the offer of the CCD COE to NATO and its concept as providing a vital contribution to strengthening NATO's capability to defend against cyber attacks;

NOTING that the Sponsoring Nations (SNs) of the Memorandum of Understanding concerning the Establishment, Administration and Operation of the CCD COE (CCD COE Operation MOU), dated 14 May 2008, are establishing the CCD COE that will be made available to NATO;

NOTING the Concept for the CCD COE, which provides for a value-added contribution to NATO's transformational and operational efforts with regard to cyber defence;

HAVING REGARD to the provisions of the Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the Status of their Forces (NATO SOFA), dated 19th June 1951, the Protocol on the Status of International Military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty (Paris Protocol), dated 28 August 1952, the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the Other States Participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces (PfP SOFA), dated 19 June 1995, the Additional

Protocol to the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the Other States Participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces (Additional Protocol to the PfP SOFA), dated 19 June 1995, and including the Further Additional Protocol to the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the other States participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces (Further Additional Protocol to the PfP SOFA), dated 19 December 1997;

CONSIDERING further that with MCM-236-03, the MC has established that a COE may be granted the status as an International Military Organisation (IMO) under the Paris Protocol by the North Atlantic Council (NAC);

RECOGNISING that the FN, acting on behalf of the SNs and in co-ordination with HQ SACT, is submitting an application for the activation of the CCD COE as an IMO pursuant to Article XIV of the Paris Protocol;

and

DESIRING to establish the arrangements for an operationally orientated and transformationally focused CCD COE to support SACT in carrying out the transformation mission –

have reached the following understanding:

SECTION I DEFINITIONS

1. Unless another meaning is specified within this Memorandum of Understanding (MOU) and its follow-on documents, the "NATO Glossary of Terms and Definitions" (AAP-6) and "NATO Glossary of abbreviations used in NATO documents and publications" (AAP-15) will apply.
2. The following definitions apply for the purpose of this MOU and its follow-on documents:
 - a. Allied Command Operations (ACO) – As outlined in MC 324/1, SHAPE and the other organisations subordinate to SACEUR.
 - b. Allied Command Transformation (ACT) – As outlined in MC 324/1, HQ SACT and the other organisations subordinate to SACT.
 - c. Background Information – Information not generated in the performance of this MOU.
 - d. Centre of Excellence (COE) – As defined in MCM-236-03, a NAC-accredited nationally or multi-nationally sponsored centre supporting NATO.
 - e. Cooperative Cyber Defence – The cooperation and interoperability of NATO's and its Nations' and Partners' existing and future communications and information systems defence standards, capabilities and technology, to include the cooperation between

nations and organisations through the sharing of information and developments concerning cyber defence related events.

- f. Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCD COE) – The COE offered by the SNs as a NATO COE providing subject matter expertise in the field of cyber defence.
- g. CCD COE Programme of Work – The document setting out the CCD COE activities for the course of a calendar year and including the long term perspective of CCD COE activities.
- h. CCD COE Steering Committee (CCD COE SC) – The committee set up by the SNs as the main body for guidance, oversight and decisions on all matters concerning the administration, policies and operation of the CCD COE.
- i. COE Network – The network of all COEs supporting the NCA, which will be co-ordinated by HQ SACT.
- j. Cyber Defence – As defined in the "NATO Policy on Cyber Defence", currently C-M(2007)0120, dated 20 December 2007, the application of security measures to protect CIS infrastructure components against cyber attack.
- k. Director CCD COE (Director) – The person directing the CCD COE and responsible to the CCD COE SC for the fulfilment of the mission, tasks and operation as well as the administration of the CCD COE.
- l. Foreground Information – Information generated in the performance of this MOU.
- m. Framework Nation (FN) – The Ministry of Defence of the Republic of Estonia as the nation ensuring the initial infrastructure, equipment, support personnel, administrative support and the Host Nation Support for the CCD COE.
- n. Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation (HQ SACT) – As defined in MC 324/1, the headquarters of ACT.
- o. Information – Any information, regardless of form or type, including that of a scientific or technical nature, and also including photographs, interim and final reports, manuals, threat data, experimental data, test, designs, specifications, processes, techniques, inventions, drawings, software including source code, technical writings, sound recordings, pictorial presentations, and other graphical presentations, whether in magnetic tape, computer memory, or any other form and whether or not subject to copyrights, patents, or other legal protection.
- p. Military Committee (MC) – The NATO committee that provides military advice to the NAC.
- q. North Atlantic Council (NAC) – The Council established pursuant to Article 9 of the North Atlantic Treaty.

- r. NATO Command Arrangements (NCA) – The arrangements and entities supporting the NCS, as defined in MC 324/1.
- s. NATO Command Structure (NCS) – NATO's military organisation, as defined in MC 324/1.
- t. Other Customers – Any nation, organisation or agency that uses the services and products of the CCD COE other than a SN or NATO entities.
- u. Sponsoring Nations (SNs) – The participants to the CCD COE Operation MOU.
- v. Supreme Allied Commander Europe (SACEUR) – As defined in MC 324/1, the Commander of ACO.
- w. Supreme Allied Commander Transformation (SACT) – As defined in MC 324/1, the Commander of ACT.
- x. Technical Arrangements (TAs) – Follow-on arrangements concluded among the Participants providing additional details for the implementation of this MOU.

SECTION II PURPOSE

The purpose of this MOU is to establish the functional relationship between the SNs and HQ SACT regarding the CCD COE as a NATO COE for Cooperative Cyber Defence.

SECTION III CCD COE MISSION

The mission of the CCD COE is to enhance the Cooperative Cyber Defence capabilities of NATO in order to support NATO's military transformation, the SNs and Other Customers, thus enhancing the Alliance's interoperability in the field of Cooperative Cyber Defence.

SECTION IV GENERAL UNDERSTANDING

1. The CCD COE will ensure the first priority of work to respond to requests made by HQ SACT on behalf of NATO entities. However, CCD COE support will remain subject to the approval and allocation of resources by the CCD COE SC.
2. HQ SACT as the designated NATO entity for the coordination of the NATO-accredited COEs and the COE Network will co-ordinate and provide all requests from NATO entities to the CCD COE and monitor their execution.

3. The CCD COE will form part of the wider framework supporting the NCA. The CCD COE will neither be part of the NCS, nor does this MOU constitute a command relationship between SACT and the CCD COE.
4. Under coordination of HQ SACT, the CCD COE will establish appropriate relationships with ACO, ACT and other NATO entities.
5. The CCD COE will adhere to all NATO regulations and standards that are appropriate to the functions of the CCD COE and in particular to established HQ SACT guidance and directives providing for the overall COE Network efficiency and effectiveness.
6. The CCD COE will be assessed by HQ SACT against criteria as set out in IMSM-0416-04, dated 11 June 04. The accreditation is subject to the approval by the MC and a final endorsement of the CCD COE by the NAC. Once accredited, the CCD COE will be screened periodically by HQ SACT to ensure it continues to meet the criteria. If the CCD COE fails to meet the appropriate criteria, HQ SACT will recommend the necessary steps to be taken in order to meet the accreditation criteria. Continued failure in meeting the accreditation criteria may result in loss of accreditation as a COE.
7. Follow-on TAs may be concluded between the Participants.

SECTION V RESPONSIBILITIES OF THE CCD COE

1. The Director will be a principal advisor to HQ SACT for Cooperative Cyber Defence.
2. The CCD COE core tasks will be:
 - a. Doctrine and concept development;
 - b. Awareness and training;
 - c. Research and development;
 - d. Analysis and lessons learned;
 - e. Consultation.
3. The CCD COE will support modelling and simulation efforts with Cooperative Cyber Defence subject matter expertise.

SECTION VI RESPONSIBILITIES OF HQ SACT

To support the CCD COE's performance as a NATO COE, HQ SACT will:

- a. Encourage optimal development and utilisation of CCD COE capabilities in furtherance of NATO's transformational goals within the COE Network;
- b. Provide the appropriate guidelines to enable the CCD COE to effectively conduct its mission in support of NATO's transformation;

- c. With regard to the accreditation process provided through IMSM-0416-04, establish the specific accreditation requirement package for the CCD COE, advise the CCD COE on issues relevant to accreditation, conduct the initial accreditation assessment and thereafter periodically screen the CCD COE to confirm the CCD COE is meeting the established criteria to maintain the accreditation; and
- d. Upon successful completion of the accreditation assessment, support the SN's application for the activation of the CCD COE as an IMO pursuant to Article XIV of the Paris Protocol.

SECTION VII CO-ORDINATION

1. The CCD COE SC will decide on the annual CCD COE Programme of Work, which will set out the services and products to be provided by the CCD COE to all of its customers. For the purpose of the establishment of the CCD COE Programme of Work, HQ SACT will provide the coordinated and prioritised requests for services and products for all NATO entities to the Director no later than the 31st of March of the year preceding the concerned CCD COE Programme of Work.
2. HQ SACT will and other NATO entities can be invited to participate on a non-voting basis in the relevant CCD COE SC meetings to advise the CCD COE SC on NATO requirements and priorities.
3. HQ SACT will forward possible in-year requests to the Director for appropriate consideration.
4. HQ SACT and the Director will, on a continuous basis, co-ordinate the execution of the CCD COE Programme of Work, including the possible impact of additional in-year requests of SNs and Other Customers. To facilitate this coordination, the Director will provide HQ SACT with quarterly reports.

SECTION VIII LEGAL CONSIDERATIONS

1. This MOU is not intended to conflict with the laws of the SNs or any international law that may apply. In the event of such a conflict, national or international law will prevail. In any occurrence of a conflict a Participant will inform the other Participants.
2. With regard to the products generated by the CCD COE on request of HQ SACT, the SNs will ensure – subject to the restrictions applied by the owner of the information – that HQ SACT – for the benefit of the Alliance and within its mission to transform NATO – will obtain:
 - a. Right of use and distribution of all Foreground Information;
 - b. Right of use and distribution of all Background Information required to appropriately utilise the product;

3. HQ SACT, in principle, will not be charged for any use or distribution of any type of information and will itself not derive any revenue from any distribution. Further details and particular requirements or restrictions may be laid down in TAs.

SECTION IX FINANCIAL ASPECTS

1. As far as permitted by international and national laws and regulations, the SNs will not levy taxes, fees or similar charges on the official activities of the CCD COE for NATO.
2. In accordance with CCD COE Operation MOU, the SNs will bear all financial responsibilities resulting from the operation of the CCD COE.
3. In general, services and products included in the CCD COE Programme of Work and provided to NATO entities on request of HQ SACT will be free of charge. Exceptions, further details and particular requirements or restrictions may be set out in TAs.
4. For courses provided by or through the CCD COE, individual course fees may be charged, provided that these are established in accordance with the principles of STANAG 6002.

SECTION X SECURITY AND CONFIDENTIALITY

1. Classified information stored, handled, generated, transmitted or exchanged as a result of the execution of this MOU will be treated in accordance with C-M (2002) 49 "Security within the North Atlantic Treaty Organisation", dated 17 June 2002, in the respective authorised edition, including all supplements and amendments thereto and existing security agreements and arrangements.
2. Neither the CCD COE nor the SNs or their representatives will make, directly or indirectly, any public comment, statement, or communication with respect to the details of the work or services and products provided to NATO entities or its arrangements with HQ SACT, without prior co-ordination with HQ SACT, unless required for the execution of the project or required by law.

SECTION XI SETTLEMENT OF DISPUTES

Any dispute regarding the interpretation or implementation of this MOU will be settled only by consultation among the Participants concerned and will not be referred to any national or international tribunal or third party for settlement.

COPY

SECTION XII
AMENDMENT

This MOU may be amended only with the mutual written consent of all Participants.

SECTION XIII
ADDITIONAL PARTICIPATION

The addition of any new Participant to this MOU will be done through a Note of Joining to be signed by the new Participant and the current Participants and which will come into effect with the last signature thereto.

SECTION XIV
FINAL CONSIDERATIONS

1. This MOU will come into effect on the date of the last signature thereto.
2. This MOU will terminate upon written decision by all Participants, if the accreditation of the CCD COE is revoked, if HQ SACT withdraws from this MOU or if the CCD COE Operation MOU is terminated.
3. Any Participant may withdraw from this MOU on presentation of twelve months' written notice to HQ SACT, which will immediately notify the other Participants about such notice. A withdrawal of a SN from either the CCD COE Operation MOU or this MOU will have the corresponding effect on its participation in the other MOU.
4. Notwithstanding the termination of this MOU, the relevant financial and security provisions in this MOU will continue to remain in effect, as required.
5. In case this MOU is terminated, all of its follow-on TAs will terminate also.
6. This MOU is referred to as the "CCD COE Functional Relationship MOU".
7. One original of this MOU is signed in the English language. The original of this MOU will be deposited with HQ SACT, which will provide certified copies to the SNs.

THE FOREGOING REPRESENTS THE UNDERSTANDING REACHED AMONG THE PARTICIPANTS.

COPY

For the Ministry of Defence of the Republic of Estonia

Signature

Lieutenant General Ants LAANEOTS, EST A

Name

Chief of Estonian Defence Forces

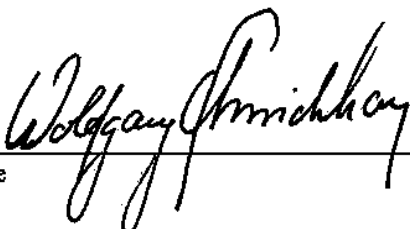
Appointment

Brussels, 14 May 2008

Place and Date

COPY

For the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany

Signature

General Wolfgang SCHNEIDERHAN, DEU A

Name

Chief of Defence

Appointment

Brussels, 14 May 2008

Place and Date

COPY

For the Ministry of Defence of the Italian Republic

Signature

General Vincenzo CAMPORINI, ITA AF

Name

Chief of Defence General Staff

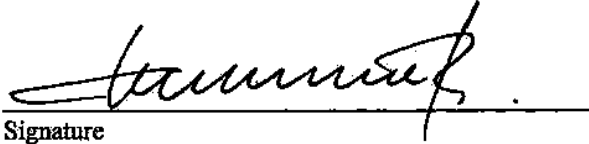
Appointment

Brussels, 14 May 2008

Place and Date

COPY

For the Ministry of Defence of the Republic of Latvia

Signature

Major General Juris MAKLAKOVS, LVA F

Name

Commander of the Latvian National Armed Forces

Appointment

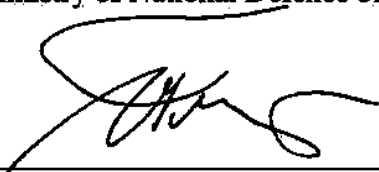
Brussels, 14 May 2008

Place and Date

NATO UNCLASSIFIED

COPY

For the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania

Signature

Lieutenant General Valdas TUTKUS, LTU F

Name

Chief of Defence of the Lithuanian Armed Forces

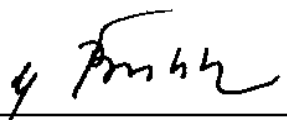
Appointment

Brussels, 14 May 2008

Place and Date

COPY

For the Ministry of Defence of the Slovak Republic

Signature

General Lubomir BULIK, SVK A

Name

Chief of Defence of the Slovak Armed Forces

Appointment

Brussels, 14 May 2008

Place and Date

COPY

For the Minister of Defence of the Kingdom of Spain

Signature

General Félix SANZ ROLDÁN, ESP A

Name

Chief of Defence Staff

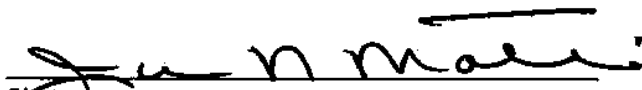
Appointment

Brussels, 14 May 2008

Place and Date

COPY

For the Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation

Signature

General James N. MATTIS, USMC

Name

Supreme Allied Commander Transformation

Appointment

Brussels, 14 May 2008

Place and Date

NOTE OF JOINING

FOR THE MINISTRY OF DEFENCE OF MONTENEGRO
TO PARTICIPATE IN THE MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

AMONG

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF ESTONIA,

THE MINISTER OF DEFENCE OF THE KINGDOM OF BELGIUM

THE NATIONAL CYBER AND INFORMATION SECURITY AGENCY OF THE CZECH REPUBLIC,

THE MINISTER OF THE ARMED FORCES OF THE FRENCH REPUBLIC,

THE FEDERAL MINISTRY OF DEFENCE OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY,

THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE OF THE HELLENIC REPUBLIC,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF HUNGARY,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE ITALIAN REPUBLIC,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF LATVIA,

THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA,

THE MINISTER OF DEFENCE OF THE KINGDOM OF THE NETHERLANDS,

THE MINISTER OF NATIONAL DEFENCE OF THE REPUBLIC OF POLAND,

THE MINISTER OF NATIONAL DEFENCE OF PORTUGAL,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE SLOVAK REPUBLIC,

THE MINISTER OF DEFENCE OF THE KINGDOM OF SPAIN,

THE GENERAL STAFF OF THE REPUBLIC OF TURKEY,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE UNITED KINGDOM

AND

THE DEPARTMENT OF DEFENSE OF THE UNITED STATES OF AMERICA

AS WELL AS

HEADQUARTERS, SUPREME ALLIED COMMANDER TRANSFORMATION

CONCERNING
THE FUNCTIONAL RELATIONSHIP REGARDING
THE
NATO COOPERATIVE CYBER DEFENCE CENTRE OF EXCELLENCE

The Ministry of Defence of Montenegro,

HAVING DECIDED to broaden its participation in NATO's overall Cyber Defence Transformation efforts and

DESIRING to join the NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (NATO CCD COE), located in Tallinn, Estonia, as a Sponsoring Nation as set forth in the Note of Joining to the NATO CCD COE Operation MOU

ELECTS to participate in the Memorandum of Understanding among the Ministry of Defence of the Republic of Estonia, the Minister of Defence of the Kingdom of Belgium, the National Cyber and Information Security Agency of the Czech Republic, the Minister of the Armed Forces of the French Republic, the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany, the Ministry of National Defence of the Hellenic Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Hungary, the Ministry of Defence of the Italian Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Latvia, the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands, the Minister of National Defence of the Republic of Poland, the Minister of National Defence of Portugal, the Ministry of Defence of the Slovak Republic, the Minister of Defence of the Kingdom of Spain, the General Staff of the Republic of Turkey, the Ministry of Defence of the United Kingdom and the Department of Defense of the United States of America as well as Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation concerning the Functional Relationship regarding the NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (NATO CCD COE Functional Relationship MOU), which entered into effect on 14 May 2008.

For the Ministry of Defence of Montenegro:

Norfolk, _____

The Ministry Of Defence of The Republic of Estonia, the Minister of Defence of the Kingdom of Belgium, the National Cyber and Information Security Agency of the Czech Republic, the Minister of the Armed Forces of the French Republic, the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany, the Ministry of National Defence of the Hellenic Republic, the Ministry of Defence of Hungary, the Ministry of Defence of the Italian Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Latvia, the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, the Minister of Defence of The Kingdom of the Netherlands, the Minister of National Defence of the Republic of Poland, the Minister of National Defence of Portugal, the Ministry of Defence of the Slovak Republic, the Minister of Defence of The Kingdom of Spain, the General Staff of the Republic of Turkey, the Ministry of Defence of the United Kingdom and the Department of Defense of the United States of America and Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation, as the Participants to the NATO CCD COE Functional Relationship MOU,

CONFIRM their desire that the Ministry of Defence of Montenegro joins them as a Participant to the NATO CCD COE Functional Relationship MOU under the terms outlined in this Note of Joining.

Neither this Note of Joining nor the NATO CCD COE Functional Relationship MOU constitutes an international agreement for, or imposes any legally binding obligations on, the Participants.

This Note of Joining becomes effective on the day following the last signature or the day following the last signature on the corresponding Note of Joining to the NATO CCD COE Operation MOU, whichever occurs later.

Signed in one original in the French and the English languages, each version being equally valid, for which Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation, as the custodian, is to provide certified copies to all other Participants.

For the Ministry of Defence of the Republic of Estonia

Norfolk, _____

For the Minister of Defence of the Kingdom of Belgium

Norfolk, _____

For the the National Cyber and Information Security Agency of the Czech Republic

Norfolk, _____

For the Minister of the Armed Forces of the French Republic

Norfolk, _____

For the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany

Norfolk, _____

For the Ministry of National Defence of the Hellenic Republic

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of Hungary

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of the Italian Republic

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of the Republic of Latvia

Norfolk, _____

For the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania

Norfolk, _____

For the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands

Norfolk, _____

For the Minister of National Defence of the Republic of Poland

Norfolk, _____

For the Minister of National Defence of Portugal

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of the Slovak Republic

Norfolk, _____

For the Minister of Defence of the Kingdom of Spain

Norfolk, _____

For the General Staff of the Republic of Turkey

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of the United Kingdom

Norfolk, _____

For the Department of Defense of the United States of America

Norfolk, _____

For the Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation

Norfolk, _____

DRUGI AMANDMAN
NA
MEMORANDUM O RAZUMIJEVANJU
IZMEĐU
MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ESTONIJE,
SAVEZNOG MINISTARSTVA ODBRANE SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE,
MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE MAĐARSKE,
MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ITALIJE,
MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE LETONIJE,
MINISTARSTVA NACIONALNE ODBRANE REPUBLIKE LITVANIJE,
MINISTRA ODBRANE KRALJEVINE HOLANDIJE,
MINISTRA NACIONALNE ODBRANE REPUBLIKE POLJSKE,
MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE SLOVAČKE,
MINISTRA ODBRANE KRALJEVINE ŠPANJE,
I
MINISTARSTVA ODBRANE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA
U VEZI SA
OSNIVANJEM, UPRAVLJANJEM I RADOM
NATO CENTRA IZVRSNOSTI ZA KOOPERATIVNU SAJBER ODBRANU

Ministarstvo odbrane Republike Estonije, Savezno ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke, Ministarstvo odbrane Mađarske, Ministarstvo odbrane Republike Italije, Ministarstvo odbrane Republike Letonije, Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministar odbrane Kraljevine Holandije, Ministar nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministarstvo odbrane Republike Slovačke, Ministar odbrane Kraljevine Španije i Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država,

dogovorili su da izmijene i dopune Memorandum o razumijevanju (MoR) između Ministarstva odbrane Republike Estonije, Saveznog Ministarstva odbrane Savezne Republike Njemačke, Ministarstva odbrane Mađarske, Ministarstva odbrane Republike Italije, Ministarstva odbrane Republike Letonije, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministra odbrane Kraljevine Holandije, Ministra nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministarstva odbrane Republike Slovačke, Ministra odbrane Kraljevine Španije i Ministarstva odbrane Sjedinjenih Američkih Država u vezi sa osnivanjem, upravljanjem i radom NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu (MoR o radu NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu), koji je potpisan 14. maja 2008. godine, i koji je izmijenjen i dopunjen 28. marta 2011. godine u skladu sa Odjeljkom 15.3.

Odjeljak 1

MoR radu NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu će biti izmijenjen i dopunjen kako slijedi:

„Uvod

Ministarstvo odbrane Republike Estonije, Savezno ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke, Ministarstvo odbrane Mađarske, Ministarstvo odbrane Republike Italije, Ministarstvo odbrane Republike Letonije, Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministar odbrane Kraljevine Holandije, Ministar nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministarstvo odbrane Republike Slovačke, Ministar odbrane Kraljevine Španije i Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država,

U daljem tekstu Sponzorske nacije-

U ŽELJI da ujedine njihove napore za kolektivnu odbranu sve većom saradnjom u cilju realizacije Sjevernoatlantskog ugovora, potpisanog 4. aprila 1949. godine,

SMATRAJUĆI da u skladu sa odlukom Vojnog komiteta (VK) br. 324/1 „Vojna komandna struktura NATO-a“ (Finalna) od 28. maja 2004. godine i bilo kojim budućim verzijama ove odluke, i dokumentom VK br. 236-03 od 4. decembra 2003. godine, mreža centara izvrsnosti treba da podrži aranžmane komande Organizacije Sjevernoatlantskog ugovora (NATO) u vidu pružanja mogućnosti unapređenja obrazovanja i obuke, poboljšanja interoperabilnosti i sposobnosti, asistiranja u razvoju doktrina i testiranja i potvrđivanja koncepata kroz eksperimente;

SMATRAJUĆI da vrhovni komandant Savezničke komande za transformaciju, u skladu sa dokumentom VK br. 58/3 od 17. maja 2004. godine, ima sveukupnu odgovornost da koordiniše i angažuje centre izvrsnosti u okviru NATO-a;

KONSTATUJUĆI pismo komandanta Oružanih snaga Estonije upućeno Vrhovnom komandantu Savezničke komande za transformaciju od 22. marta 2006. godine, u kojem se nudi Centar izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu kao Centar izvrsnosti za NATO;

DALJE KONSTATUJUĆI pismo odgovora Vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju od 27. juna 2006. godine, u kojem Vrhovni komandant Savezničke komande za transformaciju cijeni ponudu Centra izvrsnosti za NATO i njegov koncept kao obezbjeđivanje vitalne kontribucije za jačanje NATO sposobnosti u odbrani od sajber napada;

PREPOZNAJUĆI njihovu namjeru da zaključe MoR o funkcionalnom odnosu u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu sa Štabom, Vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju (MoR o funkcionalnom odnosu u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu);

SMATRAJUĆI da, kao što je detaljno opisano u dokumentu MCM-236-03, centri izvrsnosti bi trebali da pruže opipljivo poboljšanje NATO sposobnostima i stoga su relevantni za transformacione napore NATO-a;

IMAJUĆI U VIDU Sporazum između Strana iz Sjevernoatlantskog ugovora u vezi sa statusom njihovih snaga od 19. juna 1951. godine, Protokol o statusu međunarodnih vojnih štabova koji su osnovani shodno Sjevernoatlantskom ugovoru (Pariški protokol) od 28. avgusta 1952. godine, Sporazum između država ugovornica Sjevernoatlantskog ugovora i drugih država učesnica Partnerstva za mir u vezi sa statusom svojih snaga od 19. juna 1995. godine, Dopunski protokol Sporazumu između država ugovornica Sjevernoatlantskog ugovora i ostalih država učesnica Partnerstva za mir o statusu njihovih snaga od 19. juna 1995. godine i Dodatni dopunski protokol Sporazumu između država ugovornica Sjevernoatlantskog ugovora i drugih država učesnica Partnerstva za mir u vezi sa statusom svojih snaga od 19. decembra 1997. godine;¹

DALJE SMATRAJUĆI da je dokumentom VK br. 236-03, VK utvrdio da Sjevernoatlantski savjet može dodijeliti status međunarodne vojne organizacije Centru izvrsnosti u skladu sa Pariškim protokolom;²

KONSTATUJUĆI da će okvirna nacija, koja djeluje u ime sponzorskih nacija i u koordinaciji sa Štabom vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, podnijeti prijavu za

¹ DEU je navela u propratnom pismu od 5. maja 2008. godine da ona nije potpisnica Dodatnog dopunskog protokola Sporazumu između država ugovornica Sjevernoatlantskog ugovora i drugih država učesnica Partnerstva za mir i, stoga ne podliježe njegovim odredbama.

² „Sjevernoatlantski savjet je dodijelio status međunarodne vojne organizacije Centru izvrsnosti počev od 3. oktobra 2008. godine (IMSWM – 0330-2008)“

aktivaciju NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu kao međunarodne vojne organizacije shodno članu XIV Pariškog protokola; i

U ŽELJI da osnuje NATO Centar izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu kako bi olakšali transformaciju na polju kooperativne sajber odbrane u okviru sveukupnih transformacionih napora NATO-a –

sporazumjele su se u vezi sa sljedećim:

Odjeljak 1

Definicije

1.1. Ukoliko ovim MoR i proizilazećim dokumentima nije drugačije određeno, primjenjivaće se „NATO glosar izraza i definicija“ i „NATO glosar skraćenica korišćenim u NATO dokumentima i publikacijama“.

1.2. Pored toga, u ovom MoR i proizilazećim dokumentima primjenjuju se sljedeće definicije:

- a. Saveznička komanda za operacije – kako je navedeno u dokumentu VK br. 324/1, Vrhovna komanda savezničkih snaga za Evropu (SHAPE), i druge organizacije koje su podređene vrhovnom komandantu Savezničke komande za Evropu.
- b. Saveznička komanda za transformaciju - kako je navedeno u dokumentu VK br. 324/1, Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju i drugim organizacijama koje su podređene vrhovnom komandantu Savezničke komande za transformaciju.
- c. Centar izvrsnosti – kako je definisano dokumentom VK br. 236-03, nacionalno ili multinacionalno sponzorisan centar koji podržava NATO, akreditovan od strane Sjevernoatlantskog savjeta.
- d. Mreža centara izvrsnosti – Mreža svih centara izvrsnosti koji podržavaju aranžmane NATO komande koju koordiniše Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju.
- e. Partner kontributor – Nacija, organizacija ili agencija koja nije sponzorska nacija, a koja daje kontribuciju pruža doprinos Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu NATO-a.
- f. Kooperativna sajber odbrana – Saradnja i interoperabilnost u okviru NATO-a i njenih nacija i partnera vezano za postojeće i buduće standarde odbrane komunikaciono-informacionih sistema, sposobnosti i tehnologije, koji uključuju saradnju između nacija i organizacija kroz zajedničko korišćenje informacija i razvojnih postignuća koji se odnose na sajber odbranu.
- g. Program rada NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu (u daljem tekstu: Centar) – Dokument kojim se utvrđuju aktivnosti Centra tokom kalendarske godine.
- h. Sajber odbrana – kako je definisano u relevantnim NATO dokumentima.

- i. Okvirna nacija - Ministarstvo odbrane Republike Estonije koje osigurava inicijalnu infrastrukturu, opremu, pomoćni personal, administrativnu podršku i podršku države domaćina Centru.
- j. Štab, vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju – Kako je definisano u dokumentu VK br. 324/1, Štaba Savezničke komande za transformaciju. Entitet koji koristi centar izvrsnosti i služi kao koordinator za interakciju sa svim entitetima NATO-a.
- k. Aranžmani NATO komande – aranžmani kako su definisani u dokumentu VK br. 324/1.
- l. NATO komandna struktura – NATO komandna struktura kako je definisana u dokumentu VK br. 324/1.
- m. Sjevernoatlantski savjet – Savjet koji je uspostavljen u skladu s članom 9 Sjevernoatlantskog ugovora.
- n. Drugi korisnici - Bilo koja nacija, organizacija ili agencija koja koristi usluge i proizvode Centra, osim sponzorske nacije ili partnera kontributora.
- o. Upravljački komitet (UK) Centra – Komitet koji su sponzorske nacije osnovale kao glavno tijelo za davanje smjernica, nadzor i donošenje odluka o svim pitanjima koja se tiču administracije, politika i rada Centra.
- p. Vrhovni komandant Savezničke komande za Evropu – Kako je definisano u dokumentu VK br. 324/1, je komandant Savezničke komande za transformacije.
- q. Plan razvoja – dokument koji opisuje perspektive i ciljeve Centra u narednih pet godina.
- r. Srednjoročni finansijski plan – dokument koji predviđa procijenjene troškove/prihode očekivane u narednih 5 godina nakon fiskalne godine.

Odjeljak 2

Svrha

Svrha ovog MoR je uspostavljanje Centra u Talinu, u Republici Estoniji, i aranžmana za njegov rad, finansiranje, ljudstvo, opremu i infrastrukturu, kao i za administrativnu i logističku podršku.

Odjeljak 3

Misija i odgovornosti

- 3.1. Misija Centra je da ojača sposobnost kooperativne sajber odbrane NATO-a u cilju podrške vojne transformacije NATO-a u sponzorskim zemljama, partnerima kontributorima i drugim korisnicima, čime se poboljšava interoperabilnost Alijanse u oblasti kooperativne sajber odbrane.

- 3.2. Centar će usredsrijediti svoje aktivnosti na sledeće ključne oblasti:
- a. Razvoj doktrine i koncepta;
 - b. Svjesnost i obuku;
 - c. Istraživanje i razvoj;
 - d. Analizu i naučene lekcije;
 - e. Konsultacije.
- 3.3. Centar će osigurati prvi prioritet rada za usluge i projekte koje zahtijeva Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju u ime entiteta NATO-a. U okviru svog kapaciteta, Centar će takođe podržati partnere kontributore, sponzorske nacije i druge korisnike u naporima vezanim za sajber odbranu.

Odjeljak 4

Organizacija i odnosi

- 4.1. UK je odgovoran za usmjeravanje, vođenje, i nadzor nad Centrom. Centar će odobriti Plan razvoja, Program rada i budžet, i nadgledati njihovu implementaciju. Dalje, UK će primijetiti srednjoročni finansijski plan za pet godina. Projektni zadatak UK utvrđen je u Aneksu B. Okvirna nacija će biti odgovorna za iniciranje godišnjeg pregleda Centra.
- 4.2. UK sastoji se od po jednog predstavnika iz svake sponzorske nacije. Pored predstavnika, okvirna nacija takođe doprinosi sa predsjedavajućem UK. Predsjedavajući nema pravo glasa u UK. U cilju izbjegavanja sukoba interesa, član personala Centra ne može biti predstavnik sponzorske nacije ili predsjedavajući UK.
- 4.3. Broj pozicija u Centru koji se dodjeljuje sponzorskim nacijama prikazan je u posebnom dokumentu (Aranžman o podjeli troškova). Ovaj Sporazum može biti izmijenjen i dopunjen jednoglasnom saglasnošću sponzorskih nacija u pisanoj formi. UK odobrava Tabelu strukture i detaljnog prikaza ljudstva u posebnom dokumentu.
- 4.4. Direktor Centra je odgovoran UK za izvršenje misija, zadataka i radu Centra, kao i njegovu administraciju. Direktor direktno izvještava UK. Projektni zadatak direktora utvrđen je u Aneksu C.
- 4.5. Centar čini dio šireg okvira koji podržava aranžmane NATO komande. Iako nije dio NATO komandne strukture, Centar će biti dio mreže centara izvrsnosti, kojom koordiniše Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju.
- 4.6. Odnos između sponzorskih nacija i Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju u vezi sa Centrom utvrđuje se MoR o funkcionalnom odnosu u Centru kojim je Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju zadužen za koordinaciju zadataka za sve zahtjeve za uslugama Centra koje dostavljaju NATO entiteti.
- 4.7. U koordinaciji sa Štabom vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, Centar će uspostaviti neophodne radne odnose sa entitetima NATO-a i mrežom centara

izvrsnosti i obavljaće koordinaciju za izvršenje Programa rada. Centar će dalje uspostaviti radne odnose sa nacionalnim i međunarodnim entitetima.

- 4.8. UK može odlučiti da uključi partnere kontributore u aktivnosti Centra i osigura zaključivanje odnosnih posebnih aranžmana.

Odjeljak 5

Program rada

- 5.1. Uzimajući u obzir zahtjeve Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, sponzorskih nacija, partnera kontributora i drugih korisnika, kao i predvidivih sredstava, direktor će, u skladu sa Aneksom C, pripremiti i predati nacrt Programa rada UK za narednu kalendarsku godinu. Nakon podnošenja predloga od strane direktora, UK će razmotriti sve zahtjeve za uslugama i proizvodima, uključujući povezane troškove, a zatim će odobriti Program rada i potreban budžet za Centar u skladu sa Aneksom B.
- 5.2. Direktor prima dodatne godišnje zahtjeve od Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, sponzorskih nacija, partnera kontributora ili drugih korisnika, koji se podnose UK na razmatranje i, ako se odobre, postupa s njima u skladu sa finansijskim procedurama.

Odjeljak 6

Personal

- 6.1. Svaka sponzorska nacija će dodijeliti najmanje jednu osobu osoblju Centra (ne uključujući administrativno osoblje).
- 6.2. Sponzorske nacije će na vrijeme popuniti radna mjesta u Centru tako što će im dodijeliti odgovarajuće i kvalifikovano osoblje. Pojediniosti se mogu naći u Tabeli o popisu ljudstva Centra i opisa radnih mjesta koje je odobrio UK. Direktor će biti čuvar opisa poslova.
- 6.3. Rukovodstvo personala Centra će postupati u skladu sa procedurama u skladu sa Direktivom 45-001 Savezničke komande za operacije, ako je to primjenjivo, osim ako nije drugačije navedeno u ovom MoR ili odlučeno od strane UK.
- 6.4. Ukoliko sponzorska nacija ne može da popuni dodijeljenu poziciju u roku od 120 dana, sponzorska nacija će obavijestiti direktora u pisanoj formi. U koordinaciji sa predmetnom sponzorskom nacijom, direktor se tada može obratiti ostalim sponzorskim nacijama da privremeno popunjavaju poziciju. UK može odlučiti da se dozvoli sponzorskoj naciji da, pored svoje dodijeljene pozicije, privremeno, kakao definiše UK, popuni bilo koje slobodno radno mjesto; međutim, ako neka druga sponzorska nacija izrazi želju da popuni radno mjesto za stalno, dobiće prednost.
- 6.5. Personal Centra će raditi pod nadzorom direktora koji, s izuzetkom državnih dužnosti i discipline, daje uputstvo za rad svom personalu Centra. Nacionalne dužnosti za osoblje Centra treba ograničiti na minimum kako ne bi uticale na dužnosti u Centru. Direktor će

pružiti svoj doprinos u izvještajima o ocjenjivanju za personal dodijeljen centru, na zahtjev sponzorske nacije.

- 6.6. Svaka sponzorska nacija će odrediti predstavnika da zastupa njegovu ili njenu naciju kod direktora za sva pitanja koja se tiču nacionalnih odgovornosti i discipline njihovog personala dodijeljenog Centru.
- 6.7. Pravila okvirne nacije primjenjuju se u oblasti sigurnosti i zdravlja na radu, uključujući i nadzor standardnih sigurnosnih mjera predostrožnosti.
- 6.8. Radni jezik Centra će biti engleski.

Odjeljak 7

Budžet i dijeljenje troškova Centra

- 7.1. Fiskalna godina počinje 1. januara i završava se 31. decembra.
- 7.2. Budžet Centra pokriva jednu fiskalnu godinu i sastoji se od zajednički dijeljenih troškova kako je navedeno u aneksu D. Podjela troškova za budžet zasnovana je na Aranžmanu o podjeli troškova. Učešće svake sponzorske nacije u budžetu će se izračunati na sledeći način:
broj radnih mjesta dodijeljenih sponzorskoj naciji u
CENTRU X ukupan budžet Centra
Ukupan broj dodijeljenih radnih mjesta u Centru
- 7.3. Administrativne pozicije, kao što je naznačeno u tabeli o ljudstvu, nisu uključene u ukupne NATO dodijeljene pozicije i zato su isključene iz formule za troškove u skladu sa odjeljkom 7.2.
- 7.4. Budžet će se prvo uspostaviti za fiskalnu 2009. godinu. Do tada će okvirna nacija snositi troškove Centra.
- 7.5. Svaka sponzorska nacija će i dalje biti odgovorna za svoj udio u budžetu koji se odnosi na dodijeljene, ali nepopunjene pozicije.
- 7.6. Svi prihodi od aktivnosti Centra će se direktno primijeniti na zajednički budžet.

Odjeljak 8

Odgovornosti sponzorske nacije

Svaka sponzorska nacija će biti odgovorna za:

- a. Troškove zarada, naknade, troškove dnevnica, putne troškove za početno imenovanje i odlazak iz Centra, kao i sve ostale troškove vezano za dodjelu personala Centru ili ispunjavanju nacionalnih dužnosti prilikom obavljanja dužnosti u Centru, osim ako se sponzorske nacije ne dogovore drugačije;

- b. Opremu, usluge ili personal koje sponzorska nacija donese u Centar u nacionalne svrhe pored onih koje obezbjeđuje okvirna nacija, kao i troškove njihove upotrebe i održavanja;
- c. Nacionalne mjere obuke, i obuke i obrazovanja kao što je navedeno u opisima poslova kao preduslovi;
- d. Pojedinačne zahtjeve te sponzorske nacije, da uključe infrastrukturu, sigurnost i pomoćno osoblje pored radnih pozicija iz tabele o ljudstvu;
- e. Troškovi za repatrijaciju tijela na teritoriju sponzorske nacije, u slučaju smrti člana svog personala, koja je nastala na teritoriji okvirne nacije.

Odjeljak 9

Podrška države domaćina

Okvirna nacija će besplatno obezbijediti podršku države domaćina Centru, kao što je navedeno u Aneksu E. Okvirna nacija će zadržati vlasništvo nad svim objektima, zemljištem i opremom koje je stavljeno na raspolaganju Centru.

Odjeljak 10

Računovodstvo i revizija

- 10.1. Sredstva koje obezbjeđuju sponzorske nacije su predmet pozivanja, upravljanja i kontrolisanja na osnovu Pravila o finansijskom upravljanju Centra koje odobrava UK, i koja se obračunavaju u skladu sa računovodstvenim pravilima i procedurama predviđenim zakonom Republike Estonije.
- 10.2. Direktor će biti odgovoran za izvršenje budžeta.
- 10.3. Budžet Centra je u eurima.
- 10.4. U skladu sa odobrenim budžetom, direktor će u roku od 60 dana od dana prijema poziva za finansiranje obaviti dva poziva za uplatu sredstava godišnje koje treba da plati sponzorska nacija.
- 10.5. [izbrisan]
- 10.6. Uplate sponzorske nacije su besplatne za Centar na bankovni račun koji odredi direktor.
- 10.7. Ako se u toku fiskalne godine desi da odobrena budžetska sredstva nisu dovoljna, direktor će dostaviti suplementarni budžet UK na odobrenje.
- 10.8. Nakon završetka svake fiskalne godine, direktor će podnijeti UK izvještaj o budžetu. Izvještaj o budžetu će se sastojati od:
 - sumarnog pregleda stvarnih troškova prethodne fiskalne godine;
 - analize troškova prethodne fiskalne godine u odnosu na budžet, sa objašnjenjem značajnih odstupanja.
- 10.9. Direktor će takođe dostaviti članovima UK izvještaj o srednjoročnom budžetu do 3. jula.

- 10.10. Bilo koja sponzorska nacija ima pravo da zatraži izvještaj o budžetu kad god je to potrebno, a direktor će joj ga dostaviti u roku od 30 dana nakon zahtjeva.
- 10.11. Funkcije revizije za budžet Centra biće izvršene prema instrukcijama UK.
- 10.12. Bez obzira na reviziju sprovedenu u skladu sa odjeljkom 10.11, nacionalni revizorski organi imaju pravo da zatraže informacije od direktora i mogu zatražiti pristup svim evidencijama ili kopijama koje su potrebne za reviziju nacionalnih kontribucija.
- 10.13. Sredstva koja nisu opredijeljena do kraja tekuće fiskalne godine biće zadržana i uračunavaju u kontribuciju sponzorske nacije za budžet Centra sledeće godine.
- 10.14. Finansijske odgovornosti sponzorskih nacija prema ovom MoR su podložne ovlašćenjima i izdvajanju sredstava u skladu sa odgovarajućim nacionalnim zakonima.

Odjeljak 11

Finansijska razmatranja

- 11.1. Uopšteno, usluge i proizvodi uključeni u Program rada i pruženi entitetima NATO-a na zahtjev Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju su besplatni.
- 11.2. Nadoknada za usluge i proizvode pružene sponzorskim nacijama, partnerima kontributorima i drugim korisnicima precizira UK. Nadoknada će biti zasnovana na identifikovanim troškovima.
- 11.3. Što se tiče kurseva koji su obezbijeđeni od strane ili preko Centra, pojedinačni kursevi mogu se naplaćivati, pod uslovom da su utvrđeni u skladu sa principima Sporazuma o standardizaciji br. 6002 i, u svrhu godišnjeg budžeta, odražavaju se kao prihod.

Odjeljak 12

Potraživanja

Potraživanja koje proističu iz ili u vezi sa aktivnostima Centra postupa se u skladu sa članom VIII NATO SOFA i članom VI Pariškog protokola, kako je primjenljivo.

Odjeljak 13

Bezbjednost

- 13.1. Direktor je odgovoran za bezbjednost u okviru objekata Centra, uključujući i posjete, sigurnosne provjere i sigurnost informacija koji djeluje u skladu sa primjenljivim propisima o bezbjednosti okvirne nacije i NATO-a.
- 13.2. Klasifikovani podaci kojima se rukuje, generišu se, prenose ili razmjenjuju kao rezultat izvršenja ovog MoR-a će se tretirati u skladu sa C-M (2002) 49 „Bezbjednost u okviru Organizacije sjevernoatlantskog ugovora“ od 17. juna 2002. godine u odnosnom autorizovanom izdanju, uključujući sve njegove dodatke i izmjene i dopune i postojeće sporazume i aranžmane o bezbjednosti.

Neklasifikovani podaci kojima se rukuje, generišu se, prenose ili razmjenjuju kao rezultat izvršenja ovog MoR-a će se tretirati u skladu sa C-M (2002) 60 „Upravljanje neklasifikovanim informacijama“ od 24. jula 2002. godine u odnosnom autorizovanom izdanju, uključujući sve njegove dodatke i izmjene i dopune i u skladu sa postojećim sporazumima i aranžmanima o bezbjednosti.

- 13.3. U aktivnostima Centra gdje je neophodno uključivanje izvođača radova, Centar će zaključiti posebne ugovore o neobjelodanjivanju sa ovim izvođačima.
- 13.4. U slučaju raskida ili povlačenja iz ovog MoR, sponzorske nacije će osigurati da odredbe koje se odnose na sigurnost, objavljivanje informacija i povjerljivost ostaju na snazi.

Odjeljak 14

Pravna razmatranja

- 14.1. Odlukom Sjevernoatlantskog savjeta, Centar može dobiti status međunarodne vojne organizacije shodno članu XIV Pariškog protokola.
- 14.2. Odredbe NATO SOFA i Pariskog protokola će se primjenjivati na Centar i njegovo osoblje, kako je primjenljivo.
- 14.3. Do aktiviranja Centra kao međunarodne vojne organizacije od strane Sjevernoatlantskog savjeta, u skladu sa Pariskim protokolom, okvirna nacija će zastupati sponzorske nacije u Centru.
- 14.4. Vlasništvo u pogledu intelektualne svojine stvoreno u Centru će ostati i njime će upravljati Centar, osim ako UK ne odluči drugačije.
- 14.5. Sukobljavanje ovog MoR-a sa zakonima sponzorske nacije ili bilo kojeg međunarodnog zakona koji se može primijeniti nije namjerno. U slučaju takvog sukoba, prevladaće nacionalni ili međunacionalni zakon. Sponzorske nacije će obavijestiti jedna drugu u slučaju bilo kojeg takvog sukoba.
- 14.6. Bez prejudiciranja obaveza iz Sjevernoatlantskog ugovora, NATO SOFA i Pariškog protokola, Učesnici ne namjeravaju da stvore bilo koja prava ili obaveze prema međunarodnom pravu na osnovu ovog MoR.

Odjeljak 15

Završna razmatranja

- 15.1. Ovaj MoR će stupiti na snagu na dan stavljanja posljednjeg potpisa. MoR će ostati na snazi sve dok sponzorske nacije ne odluče drugačije jednoglasno.
- 15.2. Dodavanje bilo koje nove sponzorske nacije ovom MoR će se obaviti putem note o pridruživanju koju će potpisati nova sponzorska nacija i postojeće sponzorske nacije. Osim ako nije drugačije navedeno u noti o pridruživanju, nota o pridruživanju stupa na snagu na dan stavljanja posljednjeg potpisa.

- 15.3. Ovaj Memorandum o razumijevanju i Aneksi mogu se izmijeniti i dopuniti samo uz jednoglasnu pisanu saglasnost sponzorskih nacija.
- 15.4. Bilo koja sponzorska nacija može se povući iz ovog MoR ili smanjiti kontribuciju personala dostavljanjem pisanog obavještenja svim ostalim sponzorskim nacijama dvanaest mjeseci unaprijed. UK i Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju se obaveštavaju u pisanoj formi. Sponzorska nacija u povlačenju iz MoR će nastaviti da podržava Centar, uključujući i plaćanje svog učešća u budžetu, do kraja fiskalne godine u kojoj se period završava.
- 15.5. UK odlučuje o finansijskim posljedicama ulaska ili povlačenja sponzorske nacije iz ovog MoR.
- 15.6. Povlačenje sponzorske nacije bilo iz ovog MoR ili MoR o funkcionalnom odnosu u Centru će imati odgovarajući efekat na njeno učešće u drugom MoR.
- 15.7. U slučaju raskida ovog MoR, rezidualna vrijednost opreme i drugih kapitalnih dobara, koju zajednički finansiraju sponzorske nacije, će se podijeliti između sponzorskih nacija u skladu sa njihovim troškovnim udjelom utvrđenim u skladu sa odjeljkom 7.2.
- 15.8. Bilo koji sporovi u vezi sa tumačenjem ili implementacijom ovog MoR će se rješavati samo konsultacijama između uključenih sponzorskih nacija i neće biti upućeni na bilo koji nacionalni ili međunarodni sud ili treće lice na rješavanje.
- 15.9. [izbrisan]
- 15.10. Jedan original ovog MoR je potpisan na engleskom jeziku. Original ovog MoR će biti deponovan kod okvirne nacije, koja će poslati ovjerene kopije svakoj sponzorskoj naciji i Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju.

GORE NAVEDENO PREDSTAVLJA RAZUMIJEVANJE POSTIGNUTO MEĐU
SPONZORSKIM NACIJAMA.

Za Ministarstvo odbrane Republike Estonije,

- Potpisan u Briselu, Belgija, 14. maja 2008. godine

Za Savezno ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke,

- Potpisan u Briselu, Belgija, 14. maja 2008. godine

Za Ministarstvo odbrane Republike Mađarske,

- Nota o pridruživanju potpisana u Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, Norfolk, SAD, 21. juna 2009. godine

Za Ministarstvo odbrane Republike Italije,

- Potpisan u Briselu, Belgija, 14. maja 2008. godine

Za Ministarstvo odbrane Republike Letonije,

- Potpisan u Briselu, Belgija, 14. maja 2008. godine

Za Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije,

- Potpisan u Briselu, Belgija 4. maja 2008

Za ministra odbrane Kraljevine Holandije

- Nota o pridruživanju potpisana u Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, Norfolk, SAD, 21. juna 2009. godine

Za ministra nacionalne odbrane Republike Poljske:

- Nota o pridruživanju potpisana u Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, Norfolk, SAD, 21. juna 2009. godine

Za Ministarstvo odbrane Republike Slovačke

- Potpisan u Briselu, Belgija, 14. maja 2008. godine

Za ministra odbrane Kraljevine Španije

- Potpisan u Briselu, Belgija, 14. maja 2008. godine

Za Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država

- Nota o pridruživanju potpisana u Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, Norfolk, SAD, 21. juna 2009. godine

Aneks A [izbrisan]

Aneks B MoR o radu Centra

Projektni zadatak Upravljački komitet

1. UK je odgovoran za vođenje i nadzor nad svim aktivnostima i administracijom Centra, uzimajući u obzir interese sponzorskih nacija u vezi sa svim pitanjima koja se odnose na Centar.
2. Odgovornosti i zadaci UK uključuju, ali se ne ograničavaju na:
 - a. odobravanje početnog budžeta i procjene Programa rada za narednu fiskalnu godinu najkasnije do 15. juna tekuće godine;
 - b. odobravanje procedura finansijskog upravljanja i obezbjeđivanje instrukcija za rad Centra;
 - c. obezbjeđivanje dugoročne strateške perspektive za aktivnosti Centra;
 - d. razmatranje i odobravanje dodatnih godišnjih zahtjeva za Program rada i mogućih izmjena budžeta;
 - e. odlučivanje o uslovima učešća partnera kontributora u aktivnostima Centra i obezbjeđivanje odgovarajućih posebnih aranžmana;
 - f. odobravanje opisa poslova personala Centra;
 - g. izvršavanje funkcija revizije i pregleda revizorskih izvještaja;
 - h. adresiranje drugog glavnog osoblja, pravnih i drugih administrativnih pitanja;
 - i. razmatranje izvještaja o budžetu direktora;
 - j. pružanje smjernica o funkcionalnim odnosima Centra sa drugim organizacijama i nacijama;
 - k. razmatranje i dopunjavanje Koncepta Centra;
 - l. odlučivanje o finansijskim posljedicama pridruživanja ili povlačenja iz ovog MoR;
 - m. predlaganje izmjena MoR i njegovih Aneksa sponzorskim nacijama;
 - n. odlučivanje o davanju dozvole sponzorskoj naciji da popuni privremeno nepopunjene pozicije u skladu sa odjeljkom 6.4;
 - o. odobravanje strukture i detaljne tabele ljudstva Centra;
 - p. odobravanje Plana razvoja Centra;
 - q. uzimanje u obzir srednjoročni finansijski plan;
 - r. odobravanje budžeta i Programa rada za narednu fiskalnu godinu najkasnije do 30. novembra tekuće godine.
3. UK ima pravo:
 - a. Zahtijeva informacije od direktora;
 - b. Dobije pomoć od Centra preko direktora.
4. UK održava redovne sastanke dva puta godišnje.
5. Predsjedavajući može sazvati dodatne sastanke. Predsjedavajući mora razmotriti zahtjeve od strane bilo koje sponzorske nacije ili direktora Centra.

6. Agenda sastanaka UK će se sastavljati unaprijed i distribuirati najmanje 30 dana prije svakog sastanka. Dogovoreni zapisnici će biti distribuirani članovima UK.
7. Odluke UK će biti zasnovane na konsenzusu. Konsenzus znači da svaki član UK mora glasati da ili biti uzdržan da bi se odluka odobrila (sa najmanje jednim glasom da). Ako postoji negativan glas, odluka se ne odobrava.
8. U postupku tišine neće se donositi nikakva odluka, osim ako se eksplicitno izričito ne saglase svi članovi UK u pisanoj formi. Odluke se mogu donositi i drugim sredstvima komunikacije osim sastankom, kako dogovori UK.
9. Svaka sponzorska nacija može da obezbijedi bilo kojeg drugog zahtijevanog stručnjaka u svojstvu savjetnika da podrži svog predstavnika u UK.
10. Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju će biti pozvan da učestvuje na relevantnim sastancima UK da savjetuje UK o zahtjevima i prioritetima entiteta NATO-a. Drugi predstavnici, koje pozove UK, mogu prisustvovati u svojstvu savjetnika.

Projektni zadatak direktora

1. Okvirna nacija imenuje Direktora.
2. Direktor je odgovoran za:
 - a. svakodnevno rukovođenje Centrom;
 - b. pripremanje i podnošenje početnog budžeta i procjenu Programa rada za narednu fiskalnu godinu na odobrenje UK najkasnije do 30. aprila tekuće godine;
 - c. podnošenje izvještaja o budžetu iz prethodne fiskalne godine UK; najkasnije do 30. aprila;
 - d. izvještavanje i informisanje UK o svim pitanjima koja zahtijevaju pažnju UK ili kada to zahteva UK;
 - e. prosljeđivanje dodatnih godišnjih zahtjeva za program rada, kao i budžetske implikacije, UK na prijem i odobravanje;
 - f. obezbeđivanje sprovođenja Programa rada i budžeta;
 - g. formiranje radnih grupa za efikasnu implementaciju Programa rada i optimizaciju implementacije drugih zadataka Centra;
 - h. procesuiranje bilo kakvih zahtjeva od za Centar Štaba SACT, SNs, partnera kontributora CP ili drugih kupaca;
 - i. sprovođenje kontinuirane koordinacije u vezi sa Programom rada Štaba vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, koje uključuje i dostavljanje redovnih izvještaja Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju;
 - j. vršenje liderstva (isključujući disciplinska pitanja i nacionalne dužnosti) u Centru u odnosu na osoblje;
 - k. doprinos Planu razvoja Centra;
 - l. pripremu i dostavu srednjoročnog finansijskog plana za 5 godina.
3. Direktor ima ovlaštenje da:
 - a. uključi Štab vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju u razvoj i izvršenje Programa rada i uspostavi, u koordinaciji sa Štabom vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju, međusobne odnose i bilateralne funkcionalne aranžmane sa NATO komandnom strukturom;
 - b. se konsultuje sa NATO-om, nacionalnim vlastima i drugim relevantnim organizacijama kako bi olakšali postizanje svoje misije;
 - c. daje preporuke Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju o pitanjima koja utiču na kooperativnu sajber odbranu;
 - d. zaključuje sporazume o saradnji sa sponzorskim nacijama i partnerima kontributorima koje ne utiču na izvršenje Programa rada niti budžeta;
 - e. zaključuje ugovore za Centar na osnovu odobrenog budžeta;
 - f. privremeno (u periodu koji ne prelazi 90 dana) premještaj personala na drugu poziciju unutar Centra, pod uslovom da je UK obaviješten i da predmetni predstavnik sponzorske nacije u UK nije uložio prigovor.

Dijeljeni troškovi

Sponzorske nacije će snositi troškove koji su navedeni ispod (zajednički troškovi) u skladu sa Odjeljkom 7 ovog MoR na osnovu njihovog udjela troškova i unutar granica budžeta za relevantnu fiskalnu godinu i korespondirajući Program rada:

1. Personal

1.1 Privremeni ugovarači

2. Ugovorene nabavke i usluge

2.1 Administrativni troškovi

- 2.1.1 Literatura i periodične publikacije
- 2.1.2 Usluge prevođenja
- 2.1.3 Komunikacija
- 2.1.4 Naknade banaka
- 2.1.5 Hotelijerstvo
- 2.1.6 Istraživanje i konsultacije
- 2.1.7 Publikacije i PR usluge
- 2.1.8 Revizorske usluge
- 2.1.9 Razni troškovi

2.2 Putovanje i obuka (osoblje)

- 2.2.1 Putni troškovi
- 2.2.2 Naknade za kurs i seminar

2.3 Događaji koji je organizovao Centar

- 2.3.1 Hrana i ugostiteljstvo
- 2.3.2 Iznajmljivanje prostorija i opreme
- 2.3.4 Transport
- 2.3.5 Smještaj
- 2.3.6 Ostali organizacijski troškovi vezano za događaje u kojima je centar izvrsnosti domaćin

2.4 CIS

- 2.4.1 CIS softver i hardver
- 2.4.2 CIS iznajmljivanje i operativni zakup
- 2.4.3 Održavanje, razvoj i prilagođavanje CIS-a

3. Ulaganje

- 3.1
 - 3.1.1 Informacione tehnologije
 - 3.1.2 Komunikacije
 - 3.1.3. Ostale investicije

Aneks E MoR o radu Centra

Podrška države domaćina

1. Administrativna podrška

- Kancelarijski materijal
- Kopiranje i štampanje
- Poštarina
- Administrativni teretni prevoz
- Potrošni materijal i registri
- Administrativna služba

2. Kancelarije i laboratorije Centra

- kancelarije i laboratorije
- administrativna podrška za sobe i laboratorije
- Namještaj, priključci i osnovna oprema CIS-a
- Grijanje
- Električna energija
- Voda i kanalizacija
- Servis popravaka
- Fizička sigurnost i INFOSEC infrastruktura i usluge
- Popravke, restauraciju, demontažu
- Osiguranje
- Iznajmljivanje
- Upotreba konferencijskih prostorija i učionica EDF (na osnovu raspoloživosti prostora)
- Pristup lokalnim restoranima

3. Medicinska podrška

Svom personalu Centra će biti omogućen pristup medicinskim objektima Oružanih snaga Estonije pod uslovima koji se primjenjuju na personal Oružanih snaga Estonije.

4. Objekti za rekreaciju

Personalu Centra će biti odobreno da koriste rekreativne, sportske i prostorije za druženje na osnovu raspoloživog prostora, pod uslovima koji se odnose na personal Oružanih snaga Estonije.

5. Prevoz i parkiranje

Okvirna nacija će biti odgovorna za nabavku transportnih vozila i obezbjeđivanje pristupa vozilima personala Centra vojnom parkingu.

6. Ostala asistencija

Na zahtev, administrativno osoblje okvirne nacije će asistirati personalu Centra u pronalaženju smještaja, otvaranju računa u banci i pružanje druge praktične podrške na početku rada u Centru.

Aneks F MoR o radu Centra [izbrisan]“

Odjeljak 2

2.1 Ovaj Amandman će stupiti na snagu danom stavljanja posljednjeg potpisa.

2.2 Jedan original ovog amandmana potpisan je na engleskom jeziku. Original ovog amandmana biće deponovan kod okvirne nacije, koja će dostaviti ovjerene kopije svakoj sponzorskoj naciji i Štabu vrhovnog komandanta Savezničke komande za transformaciju.

GORE NAVEDENO PREDSTAVLJA RAZUMIJEVANJE POSTIGNUTO MEĐU SPONZORSKIM NACIJAMA.

Za Ministarstvo odbrane Republike Estonije

Potpis

LTC URMAS Nikul

Ime

Estoniski Nacionalni predstavnik za vezu

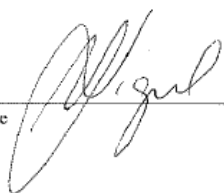
Postavljenje

U Norfolku, 5. avgusta 2013. godine

Mjesto i Datum

For the Ministry of Defence of the Republic of Estonia

Signature

Name

LTC URMAS NIGUL

Appointment

ESTONIAN NATIONAL LIAISON REPRESENTATIVE

Norfolk, 05. AUG 2013

Za Savezno ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke

Potpis

Col. G.S. Bermes Klaus

Ime

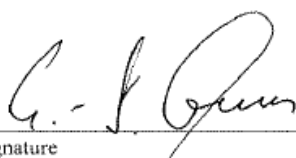
Njemački Nacionalni predstavnik za vezu

Postavljenje

U Norfolku, 1. avgusta 2013. godine

Mjesto i Datum

For the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany

Signature

COL. G.S. BERMES KLAUS-A.
Name

GERMAN NATIONAL LIAISON REPRESENTATIVE
Appointment

Norfolk, 1. Aug. 2013

Za Ministarstvo odbrane Republike Mađarske

Potpis

Imre Porkolab

Ime

Mađarski Nacionalni predstavnik za vezu

Postavljenje

U Norfolku, 22. avgusta 2013. godine

Mjesto i Datum

For the Ministry of Defence of Hungary

Signature

Name

IMRE PORKOLAB

Appointment

NLE HUN

Norfolk, 12 July 2013

Za Ministarstvo odbrane Republike Italije

Potpis

RADM Giorgio Gomma

Ime

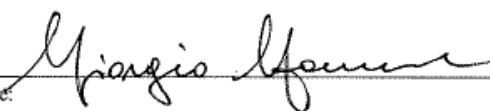
Italijanski Nacionalni predstavnik za vezu

Postavljenje

U Norfolku, 17. jula 2013. godine

Mjesto i Datum

For the Ministry of Defence of the Italian Republic

Signature:

RADM GIORGIO GOMMA
Name:

ITALIAN NATIONAL LIAISON REPRESENTATIVE
Appointment:

Norfolk, 17 JUL. 2013

Za Ministarstvo odbrane Republike Letonije

Potpis

Col. A. Soltups

Ime

Letonski Nacionalni predstavnik za vezu

Postavljenje

U Norfolku, 30. jula 2013. godine

Mjesto i Datum

Signature

Name

Appointment

Norfolk, 30 July 2013

Za Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije

Potpis

Ginteras Leonas Veromejus

Ime

Litvanski Nacionalni predstavnik za vezu

Postavljenje

U Norfolku, 30. jula 2013. godine

Mjesto i Datum

For the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania

Signature

Name

Ginteras Leonas Veromejus

LITHUANIAN NATIONAL LIAISON REPRESENTATIVE
Appointment

Norfolk, 30 July 2013

Za Ministara odbrane Kraljevine Holandije

Potpis

Lutje Schipholt

Ime

Holandski Nacionalni predstavnik za vezu

Postavljenje

U Norfolku, 15. jula 2013. godine

Mjesto i Datum

For the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands

Signature

Name

LUTJE SCHIPHOLT

Appointment

NLD NLR

Norfolk, 15 JUL 2013

Za Ministra nacionalne odbrane Republike Poljske

Potpis

Col. Ryslard Romanowski

Ime

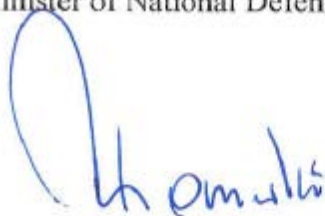
Poljski Nacionalni predstavnik za vezu

Postavljenje

U Norfolku, 18. jula 2013. godine

Mjesto i Datum

For the Minister of National Defence of the Republic of Poland

Signature

COL. RYSLARD ROMANOWSKI

Name

POL NLR

Appointment

Norfolk, 18 JUL 2013

Za Ministerstvo odbrane Republike Slovačke

Potpis

LTC Peter Brauner

Ime

Slovački Nacionalni predstavnik za vezu

Postavljenje

U Norfolku, 21. avgusta 2013. godine

Mjesto i Datum

For the Ministry of Defence of the Slovak Republic

Signature

Name

LTC PETER BRAUNER

Appointment

SVK NLR

Norfolk, 21. Aug 2013

Za Ministara odbrane Kraljevine Španije

Potpis

Col. Miguel de Rojas Mulet

Ime

Španski Nacionalni predstavnik za vezu

Postavljenje

U Norfolku, 23. jula 2013. godine

Mjesto i Datum

For the Minister of Defence of the Kingdom of Spain

Signature

COL. MIGUEL DE ROJAS MULET
Name

ESP. MR
Appointment

Norfolk, 23. July 2013

Za Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država

Bilo koji dijeljeni troškovi koji se pripisuju ne-NATO misiji, razmještanju, ili druge aktivnosti ili ulaganja mora da snosi okvirna nacija kako je dogovoreno sa Upravljačkim komitetom Centra izvrsnosti i neće se alocirati kao dio udjela u troškovima za sporazum o izraženom odsustvu Sjedinjenih Američkih Država.

Potpis

G.H- Freeburn

Ime

Zamjenik Američkog nacionalnog predstavnika za vezu SACT

Postavljenje

U Norfolku, 5. avgusta 2013. godine

Mjesto i Datum

Signature

G. H. Freeburn

Name

Deputy U.S.A NLR SACT

Appointment

Norfolk, 5 AUG 2013

NOTA O PRISTUPANJU

MINISTARSTVA ODBRANE CRNE GORE

MEMORANDUMU O RAZUMIJEVANJU

IZMEĐU

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ESTONIJE,

MINISTRA ODBRANE KRALJEVINE BELGIJE,

NACIONALNE AGENCIJE ZA KIBERNETSKU I INFORMACIONU BEZBJEDNOST REPUBLIKE
ČEŠKE,

MINISTRA ODBRANE REPUBLIKE FRANCUSKE,

SAVEZNOG MINISTARSTVA ODBRANE SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE,

MINISTARSTVA NACIONALNE ODBRANE REPUBLIKE GRČKE,

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE MAĐARSKE,

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ITALIJE,

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE LETONIJE,

MINISTARSTVA NACIONALNE ODBRANE REPUBLIKE LITVANIJ,

MINISTRA ODBRANE KRALJEVINE HOLANDIJE,

MINISTRA NACIONALNE ODBRANE REPUBLIKE POLJSKE,

MINISTRA NACIONALNE ODBRANE PORTUGALIJE,

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE SLOVAČKE,

MINISTRA ODBRANE KRALJEVINE ŠPANIJ,

GENERALŠTABA REPUBLIKE TURSKE,

MINISTARSTVA ODBRANE UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

I

MINISTARSTVA ODBRANE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

U VEZI SA

OSNIVANJEM, UPRAVLJANJEM I RADOM
NATO CENTRA IZVRSNOSTI ZA KOOPERATIVNU SAJBER ODBRANU

Ministarstvo odbrane Crne Gore,

ODLUČIVŠI da proširi svoje učešće u naporima transformacije kooperativne sajber odbrane Organizacije Sjevernoatlanskog ugovora (NATO),

U ŽELJI da učestvuje u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu, koji je lociran u Talinu, Estonija, kao sponzorska nacija,

BIRA da učestvuje u Memorandumu o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Estonije, Ministra odbrane Kraljevine Belgije, Nacionalne agencije za kibernetiku i informacionu bezbjednost Republike Češke (ranije zastupan od strane Nacionalnog autoriteta za bezbjednost), Ministra odbrane Republike Francuske, Saveznog Ministarstva odbrane Savezne republike Njemačke, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Grčke, Ministarstva odbrane Republike Mađarske, Ministarstva odbrane Republike Italije, Ministarstva odbrane Republike Letonije, Ministarstva nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministra odbrane Kraljevine Holandije, Ministra nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministra nacionalne odbrane Portugalije, Ministarstva odbrane Republike Slovačke, Ministra odbrane Kraljevine Španije, Generalštaba Republike Turske, Ministarstva odbrane Ujedinjenog kraljevstva i Ministarstva odbrane Sjedinjenih Američkih Država u vezi sa osnivanjem, upravljanjem i radom NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu, koji je stupio na snagu 14. maja 2008. godine, i koji je izmijenjen i dopunjen 28. marta 2011. godine i 21. avgusta 2013. godine (MoR o radu NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu), obezbjeđujući personal (jedna pozicija) i odnosna sredstva u skladu sa Aranžmanom o dijeljenju troškova NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu.

Za Ministarstvo odbrane Crne Gore:

U Norfolku, _____ 2018. godine

Ministarstvo odbrane Republike Estonije, Ministar odbrane Kraljevine Belgije, Nacionalna agencija za kibernetiku i informacionu bezbjednost Republike Češke (ranije zastupan od strane Nacionalnog autoriteta za bezbjednost), Ministar odbrane Republike Francuske, Savezno Ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke, Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Grčke, Ministarstvo odbrane Republike Mađarske, Ministarstvo odbrane Republike Italije, Ministarstvo odbrane Republike Letonije, Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije, Ministar odbrane Kraljevine Holandije, Ministar nacionalne odbrane Republike Poljske, Ministar nacionalne odbrane Portugalije, Ministarstvo odbrane Republike Slovačke, Ministar odbrane Kraljevine Španije, Generalštab Republike Turske, Ministarstvo odbrane Ujedinjenog kraljevstva i Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država, kao sponzorske nacije u MoR o radu NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu,

POZDRAVLJAJU izraženu posvećenost Ministarstva odbrane Crne Gore,

POTVRĐUJU njihovu želju da im se Ministarstvo odbrane Crne Gore pridruži kao sponzorska nacija MoR o radu NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu pod uslovima navedenim u ovoj Noti o pridruživanju, i

ovdje REVIDIRAJU Aranžman o dijeljenju troškova NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu kako bi prikazao broj mjesta dodijeljenih Ministarstvu odbrane Crne Gore,

Ni ova Nota o pridruživanju ni MoR o radu NATO Centra izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu ne predstavljaju međunarodni sporazum za, ili nameće bilo koje obavezujuće obaveze na, Učesnike.

Ova Nota o pridruživanju postaje djelotvorna na dan stavljanja posljednjeg potpisa ili na dan stavljanja posljednjeg potpisa na korespondirajuću Notu o pridruživanju MoR o funkcionalnom odnosu u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu, u zavisnosti od toga što nastupi kasnije.

Potpisano u jednom originalnom primjerku na francuskom i engleskom jeziku, pri čemu je svaka verzija jednako važeća. Originalni primjerak Note o pridruživanju je kod Ministarstva odbrane Estonije koje je zaduženo da dostavi ovjerene kopije ostalim sponzorskim nacijama i Učesnice potpisnice.

Za Ministarstvo odbrane Republike Estonije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra odbrane Kraljevine Belgije

Norfolk, _____ 2018

Za Nacionalnu agenciju za kibernetiku i informacionu bezbjednost Republike Češke

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra odbrane Republike Francuske

Norfolk, _____ 2018

Za Savezno Ministarstvo odbrane Savezne republike Njemačke

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Grčke

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo odbrane Republike Mađarske

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo odbrane Republike Italije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo odbrane Republike Letonije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo nacionalne odbrane Republike Litvanije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra odbrane Kraljevine Holandije

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra nacionalne odbrane Republike Poljske

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra nacionalne odbrane Portugaliје

Norfolk, _____ 2018

Za Ministerstvo odbrane Republiky Slovenskej

Norfolk, _____ 2018

Za Ministra odbrane Kraljevine Španije

Norfolk, _____ 2018

Za Generalštab Republike Turske

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo odbrane Ujedinjenog kraljevstva

Norfolk, _____ 2018

Za Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država

Norfolk, _____ 2018

SECOND AMENDMENT

TO THE

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

AMONG

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF ESTONIA,

THE FEDERAL MINISTRY OF DEFENCE OF THE
FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF HUNGARY,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE ITALIAN REPUBLIC,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF LATVIA,

THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA,

THE MINISTER OF DEFENCE OF THE KINGDOM OF THE NETHERLANDS,

THE MINISTER OF NATIONAL DEFENCE OF THE REPUBLIC OF POLAND,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE SLOVAK REPUBLIC,

THE MINISTER OF DEFENCE OF THE KINGDOM OF SPAIN

AND

THE DEPARTMENT OF DEFENSE OF THE UNITED STATES OF AMERICA

CONCERNING

THE ESTABLISHMENT, ADMINISTRATION AND OPERATION

OF

THE NATO COOPERATIVE CYBER DEFENCE CENTRE OF EXCELLENCE

The Ministry of Defence of the Republic of Estonia, the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany, the Ministry of Defence of Hungary, the Ministry of Defence of the Italian Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Latvia, the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, The Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands, The Minister of National Defence of the Republic of Poland, the Ministry of Defence of the Slovak Republic, the Minister of Defence of the Kingdom of Spain and the Department of Defense of the United States of America,

have agreed to amend the Memorandum of Understanding among the Ministry of Defence of the Republic of Estonia, the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany, the Ministry of Defence of Hungary, the Ministry of Defence of the Italian Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Latvia, the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, The Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands, The Minister of National Defence of the Republic of Poland, the Ministry of Defence of the Slovak Republic, the Minister of Defence of the Kingdom of Spain and the Department of Defense of the United States of America concerning the Establishment, Administration and Operation of the NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (NATO CCD COE Operation MOU), signed on 14 May 2008, and amended on March 28, 2011, in accordance with its Section 15.3.

Section 1

The NATO CCD COE Operation MOU will be amended to read as follows:

“Introduction

The Ministry of Defence of the Republic of Estonia, the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany, the Ministry of Defence of Hungary, the Ministry of Defence of the Italian Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Latvia, the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, The Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands, The Minister of National Defence of the Republic of Poland, the Ministry of Defence of the Slovak Republic, the Minister of Defence of the Kingdom of Spain and the Department of Defense of the United States of America

hereinafter referred to as the Sponsoring Nations (SNs)-

DESIRING to unite their efforts for collective defence in ever-closer cooperation in furtherance of the North Atlantic Treaty dated 04 April 1949;

CONSIDERING that in accordance with MC 324/1 (Final), dated 28 May 2004 and any future versions of this decision, and MCM-236-03, dated 04 December 2003, the North Atlantic Treaty Organization (NATO) Command Arrangements (NCA) are supported by a network of Centres of Excellence (COEs) which provide opportunities to enhance education and training, to improve interoperability and capabilities, to assist in doctrine development and to test and validate concepts through experimentation;

CONSIDERING that the Supreme Allied Commander Transformation (SACT), in accordance with MC 58/3, dated 17 May 2004, has been conferred the overall responsibility for the coordination and employment of COEs within NATO;

NOTING the letter by the Commander of the Estonian Defence Forces to SACT, dated 22 March 2006, offering the Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (NATO CCD COE) to NATO;

NOTING further the response letter by SACT dated 27 June 2006 by which SACT appreciates the offer of the NATO CCD COE to NATO and its concept as providing a vital contribution to strengthening NATO's capability to defend against cyber attacks;

RECOGNISING their intent to enter into the MOU concerning the Functional relationship regarding the NATO CCD COE with Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation (HQ SACT) (NATO CCD COE Functional Relationship MOU);

CONSIDERING that as detailed in MCM-236-03, COEs should provide tangible improvement to NATO capabilities and therefore be relevant to NATO's transformational efforts;

HAVING REGARD to the provisions of the Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the Status of their Forces (NATO SOFA), dated 19 June 1951, the Protocol on the Status of International Military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty (Paris Protocol), dated 28 August 1952; the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the Other States Participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces (PfP SOFA), dated 19 June 1995; the Additional Protocol to the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the Other States Participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces (Additional Protocol to the PfP SOFA), dated 19 June 1995, and the Further Additional Protocol to the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the Other States Participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces (Further Additional Protocol to the PfP SOFA), dated 19 December 1997;¹

CONSIDERING further that with MCM-236-03, the Military Committee (MC) has established that a COE may be granted the status of an International Military Organisation (IMO) under the Paris Protocol by the North Atlantic Council (NAC);²

NOTING that the Framework Nation (FN), acting on behalf of the SNs and in co-ordination with HQ SACT, will submit a request to the NAC for the activation of the NATO CCD COE as an IMO pursuant to Article XIV of the Paris Protocol; and

DESIRING to establish the NATO CCD COE for the facilitation of transformation in the field of cooperative cyber defence within NATO's overall transformation efforts -

have reached the following understanding:

Section 1 Definitions

¹ DEU has stated in a side letter of May 5th 2008, that it is not a signatory to the Further Additional Protocol to the PfP SOFA and therefore not obliged by any provisions thereof.

² "IMO status has been granted by NAC effective Oct. 3rd 2008 (IMSWM -- 0330-2008)"

- 1.1. Unless another meaning is specified within this MOU and its follow-on documents, "The NATO Glossary of Terms and Definitions" (AAP-6) and "The NATO Glossary of abbreviations used in NATO documents and publications" (AAP-15) will apply.
- 1.2. In addition, in this MOU and its follow-on documents the following definitions will apply:
- a. Allied Command Operations (ACO) – As outlined in MC 324/1, Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) and the other entities subordinated to SACEUR.
 - b. Allied Command Transformation (ACT) – As outlined in MC 324/1, HQ SACT and the other entities subordinated to SACT.
 - c. Centre of Excellence (COE) – A NAC accredited nationally or multi-nationally sponsored centre supporting NATO, as defined in MCM-236-03.
 - d. COE Network – The network of all COEs supporting the NCA coordinated by HQ SACT.
 - e. Contributing Participant (CP) – A nation, organisation or agency that is not a SN and provides a contribution to the NATO CCD COE.
 - f. Cooperative Cyber Defence – The cooperation and interoperability of NATO's and Alliance Nations' and Partners' existing and future communications and information systems defence standards, capabilities and technology, to include the cooperation between nations and organisations through the sharing of information and developments concerning cyber defence related events.
 - g. NATO CCD COE Programme of Work (POW) – The document setting out the NATO CCD COE activities for the course of a calendar year.
 - h. Cyber Defence – As defined in relevant NATO documents.
 - i. Framework Nation (FN) – The Ministry of Defence of the Republic of Estonia, ensuring the initial infrastructure, equipment, support personnel, administrative support and the Host Nation Support for the NATO CCD COE.
 - j. Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation (HQ SACT) – as defined in MC 324/1, the headquarters of ACT. The entity utilising the COE for NATO and serving as the coordinator for the interaction with all NATO entities.
 - k. NATO Command Arrangement (NCA) – NCA as defined in MC 324/1.
 - l. NATO Command Structure (NCS) – NCS as defined in MC 324/1.
 - m. North Atlantic Council (NAC) – The Council established pursuant to Article 9 of the North Atlantic Treaty.

- n. Other Customer – Any nation, organisation or agency using the services and products provided by the NATO CCD COE other than a SN or a CP.
- o. Steering Committee (SC) – The committee set up by the SNs as the main body for guidance, oversight and decisions on all matters concerning the administration, policies and operation of the NATO CCD COE.
- p. Supreme Allied Commander Transformation (SACT) – as defined in MC 324/1, the commander of ACT.
- q. Development Plan – document that outlines the NATO CCD COE perspectives and goals for the next five years.
- r. Mid-term financial plan – document that outlines the estimated expenditures/revenues anticipated for the next 5 years following the fiscal year.

Section 2 Purpose

The purpose of this MOU is to establish the NATO CCD COE in Tallinn, Republic of Estonia and establish arrangements for its operation, funding, manning, equipment, and infrastructure, as well as for its administrative and logistical support.

Section 3 Mission and Responsibilities

- 3.1. The mission of the NATO CCD COE is to enhance the cooperative cyber defence capability of NATO in order to support NATO's military transformation, the SNs, CPs and Other Customers, thus improving the Alliance's interoperability in the field of cooperative cyber defence.
- 3.2. The NATO CCD COE will focus its activities in the following core areas:
 - a. Doctrine and concept development;
 - b. Awareness and training;
 - c. Research and development;
 - d. Analysis and lessons learned;
 - e. Consultation.
- 3.3. The NATO CCD COE will ensure first priority of work for services and products requested by HQ SACT on behalf of NATO entities. Within its capacity, the NATO CCD COE will also support the CPs, SNs and Other Customers, in their cyber defence related efforts.

Section 4

Organisation and Relationships

- 4.1. The SC is responsible for the direction, guidance and supervision of the NATO CCD COE. It will approve the NATO CCD COE development plan, the POW and the budget as well as supervise their implementation. Further the SC will note the mid-term financial plan for the following 5 years. The terms of reference (TOR) of the SC are laid down in Annex B. The FN will be responsible for initiating the annual review of the NATO CCD COE development plan.
- 4.2. The SC consists of one representative from each SN. In addition to the representative, the FN also contributes with the Chairman of the SC. The Chairman does not have a vote in the SC. In order to avoid conflict of interests, a member of NATO CCD COE personnel may not be a representative of a SN or a Chairman in the SC.
- 4.3. The numbers of positions of the NATO CCD COE allocated to the SNs are outlined in a separate document (the Cost-Share Arrangement). This Arrangement can be amended by the unanimous written consent of the SNs. The structure and the detailed manning table will be approved in a separate document by the SC.
- 4.4. The Director of the NATO CCD COE (Director) is responsible to the SC for the fulfilment of the mission, the tasks and the operation as well as administration of the NATO CCD COE. He reports directly to the SC. The TOR of the Director are laid down in Annex C.
- 4.5. The NATO CCD COE forms part of the wider framework supporting the NCA. Although not a part of the NCS, the NATO CCD COE will be part of the COE network, as coordinated by HQ SACT.
- 4.6. The relationship between the SNs and HQ SACT concerning the NATO CCD COE will be established through the NATO CCD COE Functional Relationship MOU, through which, HQ SACT will be the task coordinator for all NATO entities' service requests for the NATO CCD COE.
- 4.7. In co-ordination with HQ SACT, the NATO CCD COE will establish the necessary working relationships with NATO entities and the COE network and co-ordinate the execution of the POW. The NATO CCD COE will further establish working relationships with national and international entities.
- 4.8. The SC may decide to include CPs in NATO CCD COE activities and ensures the conclusion of respective separate arrangements.

Section 5 Programme of Work

- 5.1. Taking into account the requests of HQ SACT, the SNs, CPs and the Other Customers as well as the foreseeable funds, the Director will, in accordance with Annex C, prepare and submit the draft of the POW to the SC for the following calendar year. Upon submission by the Director, the SC will consider all requests for services and

products, including associated costs, and will then approve the POW and the required budget for the NATO CCD COE in accordance with Annex B.

- 5.2. Additional in-year requests from HQ SACT, SNs, CPs or Other Customers will be received by the Director, submitted for consideration to the SC and, if approved, handled in accordance with financial procedures.

Section 6 Personnel

- 6.1. Each SN will assign at least one person to the staff of the NATO CCD COE (not including administrative personnel).
- 6.2. The SNs will fill their positions at the NATO CCD COE in a timely manner by assigning suitable and qualified personnel. Details are given in the manning table of the NATO CCD COE and the SC-approved job descriptions. The Director will be the custodian of the job descriptions.
- 6.3. The management of NATO CCD COE personnel will follow the procedures in accordance with the ACO Directive 45-001, as applicable, unless otherwise provided in this MOU or decided by the SC.
- 6.4. Should a SN not be able to fill an assigned position for more than 120 days, the SN is to inform the Director in writing. In coordination with the concerned SN, the Director then may approach the other SNs to fill the position temporarily. The SC can decide to let a SN – in addition to its assigned position – temporarily as defined by SC fill any unassigned position; however should another SN wish to fill the position permanently, it will be given preference.
- 6.5. The personnel of the NATO CCD COE will work under the supervision of the Director who - with the exception of national duties and discipline - will give directions to all personnel of the NATO CCD COE. National duties for NATO CCD COE staff are to be limited to a minimum in order not to affect the duties to the NATO CCD COE. The Director will provide his contribution to evaluation reports for personnel assigned to the NATO CCD COE, if requested by a SN.
- 6.6. Each SN will designate a representative to represent his or her nation to the Director for all issues regarding the national responsibilities and discipline of their personnel assigned to the NATO CCD COE.
- 6.7. The regulations of the FN apply in the field of occupational safety and health, including the supervision of standard safety precautions.
- 6.8. The working language of the NATO CCD COE will be English.

Section 7
NATO CCD COE Budget and Cost Share

- 7.1 The fiscal year begins on 1st of January and ends on 31st of December.
- 7.2 The budget of the NATO CCD COE will cover one fiscal year and will consist of the shared costs as outlined in annex D. The cost-sharing for the budget is based on the Cost-Share Arrangement. The share of each SN in the budget will be calculated as follows:
- $$\frac{\text{number of positions assigned to the SN in the NATO CCD COE}}{\text{total number of NATO CCD COE assigned positions}} \times \text{total NATO CCD COE budget}$$
- 7.3 Administrative positions, as indicated in the manning table, will not be considered as counting towards the total number of the NATO CCD COE assigned positions and are therefore excluded from the cost-share formula set out in paragraph 7.2.
- 7.4 The budget will first be established for the fiscal year 2009. Until then, the FN will bear the costs of the NATO CCD COE.
- 7.5 Each SN will continue to be responsible for its share in the budget associated with assigned but unfilled positions.
- 7.6 All income from the NATO CCD COE activities will be applied directly to the shared budget.

Section 8
SN responsibilities

Each SN will be responsible for:

- a. Salaries, allowances, per diem costs, travel costs for initial appointment and departure from the NATO CCD COE as well as all other costs related to the assignment of its personnel to the NATO CCD COE or fulfilment of national duties during the assignment to the NATO CCD COE unless otherwise agreed by the SNs;
- b. Equipment, services or personnel brought into the NATO CCD COE by that SN for national purposes in excess of that provided by the FN, as well as their operation and maintenance costs;
- c. National training measures and training and education as specified in the job descriptions as prerequisites;
- d. Individual requirements of that SN, to include infrastructure, security and support personnel additional to its position assignments in the manning table;
- e. The costs for the repatriation of the body to the territory of a SN, in case of death of a member of its personnel, which has happened on the territory of the FN.

Section 9 Host Nation Support

The FN will provide free of charge the host nation support for the NATO CCD COE, as outlined in the Annex E. The FN will retain ownership of all facilities, lands and equipment made available by it to the NATO CCD COE.

Section 10 Accounting and Auditing

- 10.1 Funds provided by the SNs will be called for, managed and controlled on the basis of the NATO CCD COE Financial Management Regulations, which are to be approved by the SC, and accounted for in accordance with accounting rules and procedures provided for in the legislation of the Republic of Estonia.
- 10.2 The Director will be responsible for the execution of the budget.
- 10.3 The budget of the NATO CCD COE will be managed in Euros.
- 10.4 In accordance with the approved budget, the Director will normally submit two calls for funds per year payable by the SNs within 60 days of receipt of the call for funds.
- 10.5 [deleted]
- 10.6 Payments by SNs will be made free of charge for the NATO CCD COE to the bank account designated by the Director.
- 10.7 If it emerges during the course of the fiscal year that the approved budgetary funds will be insufficient, the Director will submit a supplementary budget to the SC for approval.
- 10.8 After the conclusion of each fiscal year, the Director will submit to the SC a budget report. The budget report will consist of:
 - a summary of actual costs of the preceding fiscal year;
 - an analysis of the expenditures of the preceding fiscal year against the budget, with explanations of significant variances.
- 10.9 The Director will also submit to SC members a mid-year budget report by 31st of July.
- 10.10 Any SN is entitled to request a budget report whenever it is thought necessary, which will be provided by the Director within 30 days after the request.
- 10.11 The audit functions for the budget of the NATO CCD COE will be performed as directed by the SC.
- 10.12 Irrespective of the audits conducted in accordance with paragraph 10.11, national audit authorities are entitled to request information from the Director and may request

access to all records or copies thereof, which are required to audit the national contributions.

- 10.13 Funds not committed by the end of the current fiscal year will be retained and offset against the SNs' contribution to the NATO CCD COE budget of the following year.
- 10.14 Financial responsibilities of the SNs under this MOU are subject to the authorisation and appropriation of funds in accordance with respective national laws.

Section 11 Financial Considerations

- 11.1. In general, services and products included in the POW and provided to NATO entities on request of HQ SACT are free of charge.
- 11.2. Reimbursement for the services and products provided to SNs, CPs and Other Customers will be specified by the SC. The reimbursement will be based on identifiable costs.
- 11.3. For courses provided by or through the NATO CCD COE, also to NATO personnel, individual course fees may be charged, provided that these are established in accordance with the principles of STANAG 6002 and, for the purpose of the annual budget, will be reflected as income.

Section 12 Claims

Claims arising out of or in connection with the activities of the NATO CCD COE will be handled in accordance with Article VIII of the NATO SOFA and Article VI of the Paris Protocol, as applicable.

Section 13 Security

- 13.1. Security administration within the facilities in the use of the NATO CCD COE, including visits, security clearances and information security are the responsibility of the Director acting in accordance with the applicable FN and NATO security regulations.
- 13.2. Classified information stored, handled, generated, transmitted or exchanged as a result of the execution of this MOU will be treated in accordance with C-M (2002) 49 "Security within the North Atlantic Treaty Organisation", dated 17 June 2002, in the respective authorised edition, including all supplements and amendments thereto, and existing international agreements and arrangements.
Non-classified information stored, handled, generated, transmitted or exchanged as a result of the execution of this MOU will be treated in accordance with C-M (2002) 60 "The management of non-classified information", dated 24 July 2002, in the

respective authorised edition, including all supplements and amendments thereto, and in accordance with existing international agreements and arrangements.

- 13.3. In the NATO CCD COE activities where involvement of contractors is needed, NATO CCD COE will conclude special non-disclosure agreements with these contractors.
- 13.4. In the event of termination or withdrawal from this MOU, the SNs will ensure that the provisions relating to security, disclosure of information, and confidentiality remain in effect.

Section 14 Legal considerations

- 14.1. By decision of the NAC, the NATO CCD COE may be granted the status of an IMO pursuant to Article XIV of the Paris Protocol.
- 14.2. The provisions of the NATO SOFA and the Paris Protocol will apply to the NATO CCD COE and its personnel, as applicable.
- 14.3. Until activation of the NATO CCD COE as an IMO by the NAC, pursuant to the Paris Protocol, the FN will act for the NATO CCD COE representing the SNs.
- 14.4. Ownership regarding the intellectual property generated by the NATO CCD COE will be held and administered by the NATO CCD COE, unless otherwise decided by the SC.
- 14.5. This MOU is not intended to conflict with the laws of the SNs or any international law that may apply. In the event of such a conflict, national or international law will prevail. The SNs will notify each other in the event of any such conflict.
- 14.6. Without prejudice to the obligations under the North Atlantic Treaty, the NATO SOFA and the Paris Protocol, the Participants do not intend to create any rights or obligations under international law by virtue of this MOU.

Section 15 Final Considerations

- 15.1. This MOU will come into effect on the date of the last signature thereto. It will remain in effect until the SNs unanimously decide otherwise.
- 15.2. The addition of any new SN to this MOU will be done through a note of joining to be signed by the new SN and the existing SNs. Unless otherwise provided in the note of joining, the note of joining will come into effect on the date of the last signature.
- 15.3. This MOU and the Annexes may be amended only with the unanimous written consent of the SNs.

- 15.4. Any SN may withdraw from this MOU or reduce its personnel contribution on presentation of twelve months written notice to all other SNs. The SC and HQ SACT are to be informed in writing. The withdrawing SN will continue to support the NATO CCD COE, including paying its share of the budget, until the end of the fiscal year in which the period ends.
- 15.5. The financial consequences of a SN joining or withdrawing from this MOU will be decided by the SC.
- 15.6. Withdrawal of a SN from either this MOU or NATO CCD COE Functional Relationship MOU will have the corresponding effect on its participation in the other MOU.
- 15.7. In the event that this MOU is terminated, the residual value of the equipment and other capital goods, which have been commonly funded by the SNs, will be distributed among the SNs in accordance with their cost share established in accordance with paragraph 7.2.
- 15.8. Any dispute regarding the interpretation or implementation of this MOU will be settled only by consultation among the SNs involved and will not be referred to any national or international tribunal or third party for settlement.
- 15.9. [deleted]
- 15.10. One original of this MOU is signed in the English language. The original of this MOU will be deposited with the FN, which will transmit certified copies to each of the SNs and HQ SACT.

THE FOREGOING REPRESENTS THE UNDERSTANDING REACHED AMONG THE SPONSORING NATIONS.

For the Ministry of Defence of the Republic of Estonia,
- Signed at Brussels, Belgium on 14 May 2008

For the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany,
- Signed at Brussels, Belgium on 14 May 2008

For the Ministry of Defence of the Republic of Hungary,
- Note of Joining signed at HQ SACT, Norfolk, USA, 21 June 2009

For the Ministry of Defence of the Italian Republic,
- Signed at Brussels, Belgium on 14 May 2008

For the Ministry of Defence of the Republic of Latvia,
- Signed at Brussels, Belgium on 14 May 2008

For the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania,
- Signed at Brussels, Belgium on 14 May 2008

For the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands
- Note of Joining signed at the HQ SACT, Norfolk, USA, 27 March 2012

For the Minister of National Defence of the Republic of Poland:
- Note of Joining signed at the HQ SACT, Norfolk, USA, 14 November 2011

For the Ministry of Defence of the Slovak Republic
- Signed at Brussels, Belgium on 14 May 2008

For the Minister of Defence of the Kingdom of Spain
- Signed at Brussels, Belgium on 14 May 2008

For the Department of Defense of the United States of America
- Note of Joining signed at the HQ SACT, Norfolk, USA, 15 November 2011

Annex A [deleted]

Annex B to the NATO CCD COE Operation MOU

Terms of Reference of the Steering Committee

1. The SC is responsible for guidance and supervision of all NATO CCD COE activities and administration, taking into consideration SNs' interests regarding all matters pertaining to the NATO CCD COE.
2. The responsibilities and tasks of the SC will include, but will not be limited, to:
 - a. approving the initial budget and the POW estimate for the coming fiscal year no later than 15 June of the current year;
 - b. approving financial management procedures and providing directives for the operation of the NATO CCD COE;
 - c. providing the long term strategic perspective for the NATO CCD COE activities;
 - d. considering and approving additional in-year requests for the POW and possible amendments to the budget;
 - e. deciding upon the terms of participation of the CPs in the NATO CCD COE activities and ensuring corresponding separate arrangements;
 - f. approving job descriptions of the NATO CCD COE personnel;
 - g. directing auditing functions and reviewing audit reports;
 - h. addressing other principal personnel, legal and other administrative issues;
 - i. reviewing the budget report of the Director;
 - j. providing guidance on the functional relationships of the NATO CCD COE with other organisations and nations;
 - k. reviewing and amending the Concept of the NATO CCD COE;
 - l. deciding on the financial consequences of the joining or withdrawal of a SN from this MOU;
 - m. proposing changes to the MOU and its Annexes to the SNs;
 - n. deciding to let a SN to fill any unassigned positions temporarily in accordance with section 6.4;
 - o. approving the structure and detailed manning table of the NATO CCD COE;
 - p. approving the NATO CCD COE development plan;
 - q. taking note of the mid-term financial plan;
 - r. approving the budget and the POW for the coming fiscal year no later than 30 November of the current year.
3. The SC is entitled to:
 - a. Request information from the Director;
 - b. Get assistance from the NATO CCD COE through the Director.
4. Routine meetings of the SC will take place twice a year.
5. Additional meetings may be called by the Chairman. Requests by any SN or the NATO CCD COE Director should be considered by the Chairman.
6. The agendas of SC meetings will be drawn up in advance and distributed at least 30 days prior to each meeting. Agreed minutes will be distributed to the members of the SC.

7. The decisions of the SC will be consensus based. Consensus means that every SC member must vote yes or abstain for a decision to be approved (with a minimum of one yes vote). Should there be a negative vote, the decision is not approved.
8. No decision will be taken under silence procedure unless otherwise explicitly agreed in writing by all members of the SC. The decisions can also be taken by other means of communication than a meeting, as agreed by SC.
9. Each SN may provide any other required experts in an advisory capacity to support its SC representative.
10. HQ SACT will be invited to participate in the relevant SC meetings to advise the SC on NATO entities' requirements and priorities. Other representatives as invited by the SC may attend in an advisory capacity.

Annex C to the NATO CCD COE Operation MOU

Terms of Reference of the Director

1. The Director will be appointed by the FN.
2. The Director is responsible for:
 - a. overall day-to-day management of the NATO CCD COE;
 - b. preparing and submitting no later than 30 April of the current year the initial budget and the POW estimate for the coming fiscal year to the SC for approval;
 - c. submitting the budget report of the preceding fiscal year to the SC; no later than 30 April;
 - d. reporting to and informing the SC of all matters that need SC's attention or when so requested by the SC;
 - e. forwarding additional in-year POW requests as well as the budgetary implications to the SC for consideration and approval;
 - f. ensuring the implementation of the POW and the budget;
 - g. forming working groups for efficient implementation of the POW and optimising implementation of other tasks of the NATO CCD COE;
 - h. processing any requests to the NATO CCD COE from HQ SACT, SNs, CPs or Other Customers;
 - i. performing the continuous coordination regarding the POW with HQ SACT, to include providing HQ SACT with regular reports;
 - j. exercising leadership (excluding disciplinary issues and national duties) inside the NATO CCD COE with regard to personnel;
 - k. contributing to the NATO CCD COE development plan;
 - l. preparing and submitting the mid-term financial plan for 5 years.
3. The Director is granted authority to:
 - a. engage HQ SACT in the development and execution of the POW and establish, in coordination with HQ SACT, inter-relationships and bi-lateral functional arrangements with the NCS;
 - b. consult with NATO, national authorities and other relevant organisations to facilitate the accomplishment of his mission;
 - c. make recommendations to HQ SACT on matters affecting cooperative cyber defence;
 - d. conclude co-operation agreements with SNs and CPs not affecting the execution of the POW nor budget;
 - e. conclude contracts for the NATO CCD COE on the basis of the approved budget;
 - f. temporarily (for a period not exceeding 90 days) reassign personnel to another position within the NATO CCD COE, provided that the SC has been notified and the concerned SN's representative in the SC has not objected to it.

Annex D to the NATO CCD COE Operation MOU

Shared Costs

SNs will bear the costs listed below (shared costs) in accordance with the Section 7 of this MOU based on their cost share and within the limits of the budget for the relevant fiscal year and the corresponding POW:

1. Personnel

1.1 Temporary contractors

2. Contractual Supplies and Services

2.1 Administrative expenses

- 2.1.1 Literature and Periodicals
- 2.1.2 Translation services
- 2.1.3 Communication
- 2.1.4 Bank fees
- 2.1.5 Hospitality
- 2.1.6 Research and consultation
- 2.1.7 Publications and PR services
- 2.1.8 Auditing services
- 2.1.9 Miscellaneous costs

2.2 Travel and training (staff)

- 2.2.1 Travel expenses
- 2.2.2 Course and seminar fees

2.3 Events organised by NATO CCD COE

- 2.3.1 Food and catering
- 2.3.2 Rental of premises and equipment
- 2.3.4 Transportation
- 2.3.5 Accommodation
- 2.3.6 Other organisational costs related to COE hosted events

2.4 CIS

- 2.4.1 CIS software and hardware
- 2.4.2 CIS rental and operational lease
- 2.4.3 CIS maintenance, development and customisation

3. Investments

- 3.1
 - 3.1.1 Information technology
 - 3.1.2 Communications
 - 3.1.3. Other investments

Annex E to the NATO CCD COE Operation MOU

Host Nation Support

1. Administrative support

- Office supplies
- Copying and printing
- Postage
- Administrative freightage
- Supplies and registries
- Administrative service

2. NATO CCD COE office and lab rooms

- Office and lab rooms
- Office and lab rooms' administrative support
- Office rooms furnishing, fittings and basic CIS equipment
- Heating
- Electricity
- Water and sewage
- Repairs service
- Physical security and INFOSEC infrastructure and services
- Repairs, restoration, dismantle
- Insurance
- Rent
- Use of EDF conference rooms and classrooms (on a space-availability basis)
- Access to local dining facilities

3. Medical Support

All NATO CCD COE personnel will be afforded access to Estonian Defence Forces medical facilities under the conditions applicable to the personnel of the Estonian Defence Forces.

4. Recreational Facilities

NATO CCD COE personnel will be granted the use of the recreational, sports and welfare facilities and services on a space-availability basis under the conditions applicable to the personnel of the Estonian Defence Forces.

5. Transportation and parking

FN will be responsible for acquisition of transportation vehicles and providing the access of vehicles of NATO CCD COE personnel to the military parking area.

6. Other assistance

On request, administrative personnel of the FN will assist the NATO CCD COE personnel in finding accommodation, establishing bank accounts and providing other practical support in the beginning of their assignment to the NATO CCD COE.

Annex F to the CCD COE Operation MOU - [deleted]”

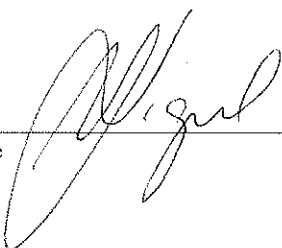
Section 2

2.1 This Amendment will come into effect on the date of the last signature thereto.

2.2 One original of this Amendment is signed in the English language. The original of this Amendment will be deposited with the FN, which will transmit certified copies to each of the SNs and HQ SACT.

THE FOREGOING REPRESENTS THE UNDERSTANDING REACHED AMONG THE SPONSORING NATIONS.

For the Ministry of Defence of the Republic of Estonia

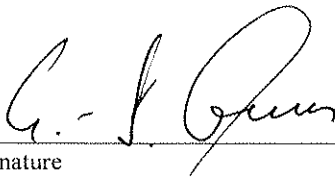
Signature

Name LTC URMAS NIGUL

Appointment ESTONIAN NATIONAL LIAISON REPRESENTATIVE

Norfolk, 05. AUG 2013

For the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany

Signature

COL G.S. BERNES KLAUS-A.
Name

GERMAN NATIONAL LIAISON REPRESENTATIVE
Appointment

Norfolk, 1. Aug. 2013

For the Ministry of Defence of Hungary

Signature

INRE POSKOLAR

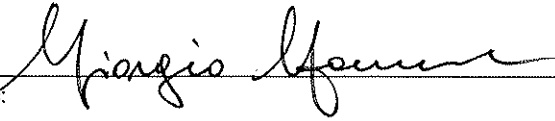
Name

NLE HUN

Appointment

Norfolk, 12 July 2013

For the Ministry of Defence of the Italian Republic

Signature:

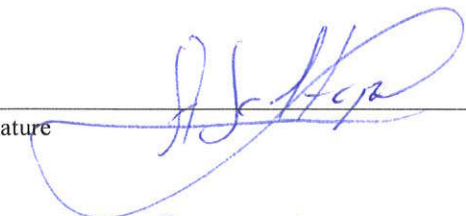
Name: RADM GIORGIO GOMMA

Appointment: ITALIAN NATIONAL LIAISON REPRESENTATIVE

Norfolk, 17 JUL. 2013

For the Ministry of Defence of the Republic of Latvia

Signature

Name

col. D. Soltups

Appointment

Latvian NATIONAL Liaison Rep.

Norfolk, 30 July 2013

For the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania

Signature

Name

Gintaras Leonas Veromejus

Appointment

LITHUANIAN NATIONAL LIAISON REPRESENTATIVE

Norfolk, 30 July 2013

For the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands

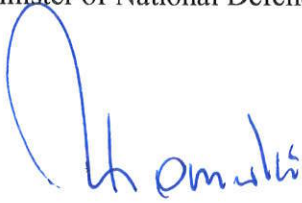
Signature

Name LUTJE SCHIPHOLT

Appointment NLD NLR

Norfolk, 15 JUL 2013

For the Minister of National Defence of the Republic of Poland

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'R. Romanowski', written over a horizontal line.

Signature

A handwritten name in blue ink, 'COL. RYSZARD ROMANOWSKI', written over a horizontal line.

Name

A handwritten appointment in blue ink, 'POL NLR', written over a horizontal line.

Appointment

Norfolk, 18 JUL 2013

For the Ministry of Defence of the Slovak Republic

Signature

LTC PETER BRAUNER
Name

SVK NLR
Appointment

Norfolk, 21. Aug 2013

For the Minister of Defence of the Kingdom of Spain

Signature

COL. MIGUEL DE ROJAS MULET
Name

ESP. W2R
Appointment

Norfolk, 23 July 2013

For the Department of Defense of the United States of America

Any shared costs attributable to a non-NATO mission, deployment, or other activity or investment must be borne by the Framework Nation or as agreed by the CCD COE Steering Committee and will not be allocated as part of the cost share for the United States absent express agreement.

Signature

G. H. Freeburn

Name

Deputy U.S.A. NLR SACT

Appointment

Norfolk, 5 AUG 2013

NOTE OF JOINING

FOR THE MINISTRY OF DEFENCE OF MONTENEGRO
TO PARTICIPATE IN THE MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

AMONG

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF ESTONIA,

THE MINISTER OF DEFENCE OF THE KINGDOM OF BELGIUM,

THE NATIONAL CYBER AND INFORMATION SECURITY AGENCY OF THE CZECH REPUBLIC,

THE MINISTER OF THE ARMED FORCES OF THE FRENCH REPUBLIC,

THE FEDERAL MINISTRY OF DEFENCE OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY,

THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE OF THE HELLENIC REPUBLIC,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF HUNGARY,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE ITALIAN REPUBLIC,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF LATVIA,

THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA,

THE MINISTER OF DEFENCE OF THE KINGDOM OF THE NETHERLANDS,

THE MINISTER OF NATIONAL DEFENCE OF THE REPUBLIC OF POLAND,

THE MINISTER OF NATIONAL DEFENCE OF PORTUGAL,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE SLOVAK REPUBLIC,

THE MINISTER OF DEFENCE OF THE KINGDOM OF SPAIN,

THE GENERAL STAFF OF THE REPUBLIC OF TURKEY,

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE UNITED KINGDOM

AND

THE DEPARTMENT OF DEFENSE OF THE UNITED STATES OF AMERICA

CONCERNING

THE ESTABLISHMENT, ADMINISTRATION AND OPERATION

OF
THE NATO COOPERATIVE CYBER DEFENCE CENTRE OF EXCELLENCE

The Ministry of Defence of Montenegro,

HAVING DECIDED to broaden its participation in the cooperative cyber defence transformation efforts of the North Atlantic Treaty Organization (NATO),

DESIRING to participate in the NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (NATO CCD COE), located in Tallinn, Estonia, as a Sponsoring Nation,

ELECTS to participate in the Memorandum of Understanding among the Ministry of Defence of the Republic of Estonia, the Minister of Defence of the Kingdom of Belgium, the National Cyber and Information Security Agency of the Czech Republic (formerly represented by the National Security Authority), the Minister of Defence of the French Republic, the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany, the Ministry of National Defence of the Hellenic Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Hungary, the Ministry of Defence of the Italian Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Latvia, the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands, the Minister of National Defence of the Republic of Poland, the Minister of National Defence of Portugal, the Ministry of Defence of the Slovak Republic, the Minister of Defence of the Kingdom of Spain, the General Staff of the Republic of Turkey, the Ministry of Defence of the United Kingdom and the Department of Defense of the United States of America, concerning the Establishment, Administration and Operation of the NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, which came into effect 14 May 2008, and has been amended on 28 March 2011 and on 21 August 2013 (NATO CCD COE Operation MOU), by providing personnel (one position) and respective funding in accordance with the Cost-Share Arrangement of the NATO CCD COE.

For the Ministry of Defence of Montenegro:

Norfolk, _____

The Ministry of Defence of the Republic of Estonia, the Minister of Defence of the Kingdom of Belgium, the National Cyber and Information Security Agency of the Czech Republic (formerly represented by the National Security Authority), the Minister of the Armed Forces of the French Republic, the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany, the Ministry of National Defence of the Hellenic Republic, the Ministry of Defence of Hungary, the Ministry of Defence of the Italian Republic, the Ministry of Defence of the Republic of Latvia, the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania, the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands, the Minister of National Defence of the Republic of Poland, the Minister of National Defence of Portugal the Ministry of Defence of the Slovak Republic, the Minister of Defence of the Kingdom of Spain, the General Staff of the Republic of Turkey, the Ministry of Defence of the United Kingdom and the Department of Defense of the United States of America, as the Sponsoring Nations in the NATO CCD COE Operation MOU,

WELCOME the expressed commitment by the Ministry of Defence of Montenegro,

CONFIRM their desire that the Ministry of Defence of Montenegro joins them as a Sponsoring Nation in the NATO CCD COE Operation MOU under the terms outlined in this Note of Joining and

REVISE herewith the Cost-Share Arrangement of the NATO CCD COE to reflect the number of posts allocated for the Ministry of Defence of Montenegro.

Neither this Note of Joining nor the NATO CCD COE Operation MOU constitutes an international agreement for, or imposes any legally binding obligations on, the Participants.

This Note of Joining becomes effective on the day following the last signature or the day following the last signature on the corresponding Note of Joining to the NATO CCD COE Functional Relationship MOU, whichever occurs later.

Signed in one original in the French and the English languages, each version being equally valid, the original of this Note of Joining is to be deposited with the Ministry of Defence of the Republic of Estonia, which is to provide certified copies to other Sponsoring Nations and the joining Participant.

For the Ministry of Defence of the Republic of Estonia

Norfolk, _____

For the Minister of Defence of the Kingdom of Belgium

Norfolk, _____

For the National Cyber and Information Security Agency of the Czech Republic

Norfolk, _____

For the Minister of the Armed Forces of the French Republic

Norfolk, _____

For the Federal Ministry of Defence of the Federal Republic of Germany

Norfolk, _____

For the Ministry of National Defence of the Hellenic Republic

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of Hungary

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of the Italian Republic

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of the Republic of Latvia

Norfolk, _____

For the Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania

Norfolk, _____

For the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands

Norfolk, _____

For the Minister of National Defence of the Republic of Poland

Norfolk, _____

For the Minister of National Defence of Portugal

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of the Slovak Republic

Norfolk, _____

For the Minister of Defence of the Kingdom of Spain

Norfolk, _____

For the General Staff of the Republic of Turkey

Norfolk, _____

For the Ministry of Defence of the United Kingdom

Norfolk, _____

For the Department of Defense of the United States of America

Norfolk, _____